

БЪЛГАРСКА СОЦИАЛИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

*ВИЗИЯ ЗА
БЪЛГАРИЯ*

2019

СЪДЪРЖАНИЕ

ПЪРВА ГЛАВА

ДЕМОГРАФИЯ И СЕМЕЙСТВО.....	4
I. ДЕМОГРАФСКАТА КРИЗА.....	4
Тенденции и проблеми	4
Изводи.....	6
Възможни мерки.....	8
II. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ.....	10
III. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА	13
Тенденции и проблеми в средното и във висшето образование:.....	13
Достъпно и съвременно училище, мотивирани ученици, образована нация.....	14
Пълен обхват на децата в средното образование.	
Преодоляване на неграмотността.....	15
Възпитание, култура и национални ценности чрез образованието.....	16
Нова перспектива за университетите и висшите училища.....	17
Адаптиране на образователната система към дигиталното поколение.....	18
Връзка на образованието с националната и регионалната икономика	18
Нова политика за науката: за устойчиво развитие	
на интелектуалния капитал на страната	19
Науката в полза на хората. Обединяване на фонд „Научни изследвания“	
и фонд „Иновации“	20
IV. ФИЗИЧЕСКА КУЛТУРА, СПОРТ И ЗДРАВΟΣЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ	21
V. КУЛТУРА.....	22
VI. ВЪПРОСЪТ ЗА МИГРАЦИЯТА.....	25
VII. СПОРЪТ ЗА ИСТАНБУЛСКАТА КОНВЕНЦИЯ.....	25

ВТОРА ГЛАВА

ДЪРЖАВАТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО	26
I. ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО	26
II. МОДЕРНО УПРАВЛЕНИЕ, ЕФЕКТИВНА АДМИНИСТРАЦИЯ, ДИГИТАЛИЗАЦИЯ	26
Социална държава вместо краен либерализъм и самоуправство	26
Повече държава в ключови сектори	27
Ефективна администрация вместо административен произвол.....	28
Борба с корупцията и демонтаж на „паралелната държава“	28
Модерно държавно управление, базирано на дигитализацията.....	29
III. НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ.....	30
Отбрана	30
Среда за сигурност	30
Състояние на въоръжените сили	31
Нашите приоритети са:	31
Вътрешна сигурност и обществен ред	33
Министерство на вътрешните работи.....	34
Служителите в МВР	35
Реформа на съдебната система	36
Радикалният ислям	36
Външна политика	37
Светът днес	37
България в глобалния свят	38
България в Европейския съюз.....	39

ТРЕТА ГЛАВА

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ	41
I. НОВ ПЪТ КЪМ УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ	41
Инвестиции в нови и с висока добавена стойност родни производства	42
На инвеститорите ще предложим „Социален инвестиционен пакет“	43
Държавни фирми и социални предприятия	43
Достъпът до нови пазари е ключов за българските държавни и частни предприятия	44
Създаване на благоприятна бизнес среда	44
Един от основните приоритети е разрешаването и „топенето“ на междуфирмената задлъжнялост	45
<i>Производство и индустриални зони</i>	45
<i>Военнопромишлена индустрия</i>	46
<i>„Зелена“ икономика</i>	47
<i>Енергетика</i>	49
<i>Земеделие</i>	50
Балансирана Обща селскостопанска политика. Адекватна финансова и пазарна подкрепа за малките и средните земеделски стопанства, както и за чувствителните сектори в земеделието	51
Ефективно управление на поземлените ресурси чрез създаване на предпоставки и законови механизми за устойчиво стопанисване, съчетано със защита на правото на собственост и неговата икономическа реализация	52
Многообразието от организационни форми на управление – гарант за модерно земеделие	53
Активна държавна политика в сферата на пазарите на земеделски и преработени продукти	53
Устойчиво развитие на горското стопанство	54
<i>Туризъм</i>	54
<i>Транспорт</i>	57
II. ДОХОДИ	58
III. ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА	60
Държавен дълг	60
Подобряване на ефективността и ефикасността на публичните разходи	61
Данъчна политика	62
Фискалната децентрализация	63
IV. РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ	64
<i>Национален фонд за сближаване между регионите</i>	65
<i>Визия за Северозападна България и граничните райони по поречието на р. Дунав</i>	67
<i>Визия за Родопите и слаборазвитите планински и гранични райони</i>	68
<i>от Югозападна България</i>	68
<i>Визия за Странджа – Сакар и Старопланинско-Средногорските райони</i>	69
Схема за осигуряване за безработица	69
Интелигентни градове	70

ПЪРВА ГЛАВА ДЕМОГРАФИЯ И СЕМЕЙСТВО

I. ДЕМОГРАФСКАТА КРИЗА

Дългогодишната демографска криза, която вече прераства в катастрофа, заедно с бедността, нарастващите неравенства и регионалните диспропорции са сред най-големите заплахи, пред които е изправено днес българското общество. Динамиката показва продължаващо влошаване на показателите и увеличаване на риска за националната сигурност от намаляващия брой родени деца, миграцията и високата смъртност, от нарастващото социално разслоение и бедност, от продължаващото обезлюдяване на голяма част от регионите на България.

Тенденции и проблеми

Населението на България се топи и застарява. Годишите на прехода ще останат в историята като време на безпрецедентна демографска криза, чиито последици оставят трайни отпечатьци върху възпроизводството на населението на страната за десетилетия напред. Само за периода 2001 – 2017 г. населението на България е намаляло с близо 850 хиляди.

В последните години България годишно намалява с около 45 хиляди души. Ако това не бъде променено, през 2040 година населението на страната ще е под 6 млн., по-малко с 3 млн. души в сравнение с началото на прехода. Делът на хората над 65 години ще нарасне до 28%.

Демографската ситуация в страната е тревожна не само поради намаляване на броя на населението, но и поради влошаване на основните му демографски показатели.

Основните проявления на демографската криза са трайно намаляващият брой на родените деца, високата смъртност и миграцията. България е една от държавите с най-ниска раждаемост измежду всички държави-членки на ЕС. През 2017 г. коефициентът на раждаемост е 9‰ при средно 10.4‰ за ЕС. Сравнен с началото на промените у нас, коефициентът на раждаемост е намалял с 3,1 промилни пункта. През 2017 г. раждаемостта достигна критично ниско равнище – 63 955 деца, с над 1000 по-малко в сравнение с 2016 г. Ако тази тенденция се запази, през 2040 г. родените деца ще са около 52 000.

България е държавата с нарастваща и най-висока смъртност измежду всички държави-членки на ЕС. През 1990 г. коефициентът на смъртност е бил 9,4‰. За 2017 г. той е 15,5‰, при 9,8‰ за ЕС. Болестите на органите на кръвообращението (сърдечно-съдови заболявания, диабет, хипертония, инфаркти, инсулти) и злокачествените новообразувания са най-сериозните причини за смъртност в страната.

Продължаващите миграционни процеси на младежи са една от основните предпоставки за стареене на нацията. За последните 10 г., само по официална статистика, близо 200 000 българи са напуснали страната, 70% от които са до 40 години. Причините за продължаващата емиграция на хора в трудоспособна и детеродна възраст са комплексни, но основните са: продължаващото изоставане в равнищата на доходите спрямо останалите държави-членки на ЕС, включително и спрямо страните от

Централна и Източна Европа, липсата на социална сигурност и на перспектива за професионално развитие за младите хора.

Структурата на раждаемостта задълбочава проблемите. Освен че е ниска, раждаемостта у нас има изключително неблагоприятна структура. Близко 6 от всеки 10 деца се раждат извън брак. През 1990 г. извънбрачните деца са били 2,5%, в момента са около 59%.

Катастрофален е фактът, че броят на абортите е близо 45% от всички раждания на живородени деца.

Все по-малко високообразовани майки дават живот на дете. Данните от преброяването на населението от 2011 г. показват, че средният брой на децата от майки, които никога не са посещавали училище, е най-висок – 2,6.

Деца продължават да раждат деца. Близко осем на всеки сто майки не са навършили пълнолетие. В една трета от случаите това са майки без завършено поне начално образование, а девет от всеки десет непълнолетни майки нямат завършено поне основно образование.

Политиката за майчино здравеопазване има нужда от спешна реформа. Освен ниската раждаемост, влияние върху намаляващия брой деца оказва и крайно неприемливото равнище на детска смъртност. Недопустим за XXI век е фактът, че 6,4 на всеки 1000 живородени деца не навършват една година. Този коефициент за града е 5,4, а за селото е 9,5.

Показателите за детската смъртност, преждевременните раждания и недоносените деца имат тясна връзка с липсата на здравна култура при бременност, качеството на майчиното здравеопазване и достъпа до адекватна акушеро-гинекологична помощ.

Проблемите имат корени и в образователната система. Делът на младежите между 18- и 24-годишна възраст, които са с основно или с незавършено основно образование, или които не участват в образование и обучение, продължава да бъде много висок.

Между 12% и 20% за отделните региони са децата, преждевременно напуснали училище.

За последните десет години учениците в професионалното образование са намалели с 25%.

Всичко това обрича десетки хиляди млади хора на безработица, липса на доходи и несигурно бъдеще.

Политиката по заетостта пряко влияе на демографските процеси. В синхрон със Стратегия „Европа 2020“ България си е поставила амбициозната цел за достигане на равнище на заетост от 76%. За 2017 г. то е 66,9%.

Каква е истината за пазара на труда днес?

- Броят на заетите български граждани с постоянни доходи от труд е с 200 хиляди по-малък в сравнение с 2008 г.
- За периода 2001 – 2017 г. населението под трудоспособна възраст е намаляло с 9,4%, а това над трудоспособна възраст се е увеличило с над 400 хиляди души. Изправени сме пред риска главоломно да спадне съотношението между подрастващо, трудоспособно и застаряващо население, а това ще се отрази още по-негативно на устойчивостта на всички социални системи.
- Коефициентът на безработица по данни на НСИ действително е на нивото от 2008 г., но се увеличава делът на трайно безработните лица и той достига 56% от безработните.

- Един от основните фактори за ниските нива на безработицата е намалението на работната сила в резултат на продължаващата миграция и задълбочаващата се демографска катастрофа.
- Пазарът на труда е изправен пред криза, породена от структурния характер на безработицата, задълбочаващите се несъответствия между търсенето и предлагането на труд и големия дял на неактивни лица, особено сред младежите до 24-годишна възраст (показател, по който България оглавява негативната класация в ЕС).
- На всеки петима младежи един нито учи, нито работи.
- Демографската криза поражда обезлюдяване на населени места и райони.
- Бедността е сериозна предпоставка за демографските катаклизми:
  - тя е елемент от веригата здраве – образование – заетост – доходи (бедност) – престъпност – несигурност;
  - бедността е реален проблем за над 450 хил. домакинства и за над 2 млн. души от населението;
  - под нивото на линията за бедност са 1,6 млн. български граждани;
  - за нашата страна е характерен феноменът „работещи бедни“;
  - съотношението на доходите на най-богатите спрямо доходите на най-бедните е 8,2 пъти, при средно за ЕС 5,1.

Изводи

- Икономическата и социалната обстановка в България не стимулира младите българи да създават и отглеждат свое поколение. Може да се направи изводът, че актуализираната Стратегия за демографско развитие 2012/2030, приета от правителството на Борисов, не работи. И след 2012 г. ражданията продължават да намаляват, а населението до 2018 г. е намаляло с нови 230 хиляди души.
- Дългосрочната демографска криза се превръща в сериозен рисков фактор за стабилността на основните социални системи – пазара на труда, пенсионната система, здравната система, образователната система, системата за социално подпомагане.
- Бедността, несигурността, липсата на перспектива, силното разслоение на обществото и увеличаването на неравенството в годините на прехода е съществена пречка за преодоляване на негативните демографски процеси.
- Задълбочават се вътрешнотериториалните диспропорции, продължават процесите на примитивизиране и закриване на основни социални инфраструктури. Големи територии от държавата прогресивно се обезлюдяват. И това вече не са само погранични и отдалечени от големите градове места, а обширни райони и територии, от които дееспособното население се оттегля, младото поколение е изключително малко, общата култура и образование рязко спадат, животът и отношенията се примитивизират.
- Етническите тенденции в раждаемостта не могат и не бива да бъдат подценявани. Познавайки условията на живот, в които живеят част от някои етнически общности, политиката за повишаване на детското благосъстояние не може да пренебрегва нуждата от цялостна и трайна интеграция на ромите в българското общество.
- Липсват трайни мерки за улесняване съвместяването на професионалния и семейния живот. Достъпът до детски ясли и градини не е гарантиран за всички деца. Разширяването на социалните услуги за семейства и деца изостава далеч от нуждите.

- Младите семейства живеят в несигурност – за работа, за доходи, за кариерно развитие, за условия, гарантиращи отглеждането на детето. Това стимулира продължаващите миграционни процеси на младежи до 30 г., които засилват тенденцията за застаряване на нацията.
- Нужни са комплексни мерки, които да осигурят заетост от над 76% във възрастовата група 20 – 64 г., поддържане на ниски равнища на младежка безработица – под 15%, както и съществено намаляване на броя на трайно безработните и обезверените.
- Системата за социална защита осигурява слаба подкрепа за работещи родители, но едновременно с това не поощрява отговорното родителство сред семействата с най-ниски доходи.
- Важни са действията, свързани с реформа в образователната система. Състоянието на образованието е един от факторите, които оказват влияние за несигурната заетост и доходи, за създаване на устойчиви нагласи за миграция.
- Качеството на детското и майчиното здравеопазване не е на нужното ниво. Вместо инструмент, здравната политика в момента е ням свидетел на случващото се в демографското развитие на населението. Тя се адаптира към негативните процеси, вместо да бъде дългосрочен и активен механизъм за преодоляването им.
- Предлагаме устойчива, последователно провеждана през годините, демографска политика, независима от политическите промени и конюнктура. Плахи и недостатъчно резултатни са опитите да се съхранят функциите на социалната държава и активната ѝ намеса в търсене на изход от демографския срив. Това създава предпоставки за непоследователност и нестабилност при провеждане на мерките за стимулиране на демографското възпроизводство. Не може да има доверие сред обществото, когато след ежегодното увеличаване на основните социални плащания през 2005–2009 г., следва дълъг период на тяхното замразяване от правителствата на ГЕРБ. Ако няма стабилност, прогнозируемост и доверие в обществото, то реагира, а последствията се преодоляват трудно и бавно.
- Демографският проблем е нерешим без инвестиции за възходящо икономическо благосъстояние. Необходими са устойчив икономически растеж и стабилност, нарастване на икономическата активност и заетостта, ограничаване на безработицата, повишаване на доходите, подобряване на социалната и териториалната инфраструктура и околната среда.

Реалистична цел пред България в дългосрочен план е да се постигне забавяне на темповете на намаляване броя на населението и осигуряване на устойчивост на тази тенденция, а впоследствие и започване на процес на демографско възстановяване и оздравяване. Успоредно с това е необходимо да се реализира комплекс от мерки за повишаване качеството на човешкия капитал с акцент върху образованието, културата, здравето, способностите, уменията и креативността с цел създаване на условия за постигане на добро качество на живот.

На средствата за стимулиране на демографския растеж трябва да се гледа като на социални вложения с висока възвръщаемост, а не като на допълнително финансово бреме. Балансираното демографско развитие на населението и повишаването на качеството на човешкия капитал се превръщат все повече в основен елемент на националната сигурност.

Възможни мерки

Стимулиране на отговорното родителство.

Подкрепа за работещите родители

- Въвеждане на семейното подоходно облагане – работещите родители да получават данъчни облекчения за всяко едно свое дете.
- Въвеждане на диференцирани ставки на ДДС за детски храни и стоки, учебници и учебни помагала.
- Стимулиране на осигурените родители (минимум 24 месеца назад) при раждане на второ и трето дете с еднократна помощ в размер на 12 средни работни заплати.
- Стимулиране на майките студентки с еднократна помощ в размер на 12 минимални работни заплати.
- Обезщетението за отглеждане на дете от 1 до 2 години на осигурените майки – не по-ниско от размера на минималната работна заплата.
- „Осигурителна почивка“ за работодатели, осигуряващи заетост на родители с малки деца.
- Насърчителни мерки за младите семейства за придобиване на жилище.
- Подкрепа за съвместяване на професионалните и семейните роли с функциите и отговорностите в домашна среда. Насърчаване на гъвкавите условия на труд – непълно и гъвкаво работно време, надомна и дистанционна работа. Намалено (гъвкаво) работно време за майките с деца от 1 до 3 години.
- Актуализиране на семейните помощи в унисон с издръжката на семействата с деца. Нови критерии за по-ефективно и по-справедливо разпределение на детските добавки и семейните помощи като инструменти за подпомагане на семействата с деца в България. Обвързване на семейните помощи със социалните услуги и с цялостната оценка на грижите, полагани за детето в семейството.
- Стриктно прилагане на действащото законодателство при ранните раждания от малолетни майки. Отпускане на социални помощи за раждане преди 16-годишна възраст не в пари, а само в натура.

Осигуряване на условия за висок обхват на децата в образователната система, качествено образование и професионална квалификация

- Създаване на национална програма за изграждане на детски ясли и градини в общините, в които има недостиг на места.
- Отпадане на таксите за детски ясли и градини, като техният размер бъде включен във финансирането на делегираните от държавата дейности.
- Разкриване на седмични групи за деца от рисковия контингент в яслите и в детските градини.
- В случай на неосигурен достъп до детско заведение, родителите да бъдат компенсирани от държавата.
- Въвеждане на диференциран подход за размера на детските добавки, съобразен с посещенията и с успеха в училище и с преминаването в по-висока степен на образование.
- Образователна интеграция и реинтеграция:
  - идентифициране на ранно отпадналите от училище и тяхното повторно включване и задържане в образователната система;

- изравняване на качеството на образованието във всички образователни институции на територията на страната;
- целодневно обучение и разширена извънкласна работа с децата за тяхното личностно развитие;
- стимулиране на семейства с деца, посещаващи общински и държавни детски заведения и училища и постигащи добри резултати в обучението.
- Осигуряване на еднократна помощ за началото на учебната година за деца до 4-ти клас от социално слаби семейства.
- Безплатни учебници и учебни материали и покриване на транспортните разходи за всички ученици от средното образование.
- Спиране на социалните помощи при отпадане на дете до 16-годишна възраст от учебния процес.
- Увеличаване на средствата по Националния план за действие по заетостта. Развитие на програмите за стажуване, чиракуване и субсидирана заетост за млади хора. Програми за алтернативни грижи за деца – почасова грижа, програми за осигуряване на заетост за безработни лица над 55-годишна възраст за подпомагане отглеждането на деца на заети семейства, дневни центрове и др.
- Повторно включване на ранно отпадналите от образователната система младежи и подкрепа за намиране и задържане на работа. При отказ за участие в образователни програми, освен обезщетението за безработица, да се спират и социалните помощи.
- Обвързване на образованието с бизнеса.
- Промяна на модела на финансиране на образованието.

Условия за отглеждане на здрави български деца

- Осигуреност на всяка община със звена за навременна, достъпна и качествена здравна помощ, оборудвани с високотехнологична медицинска техника и специалисти.
- Увеличаване на финансовите средства за първичната извънболнична помощ с цел повишаване на ефекта от женската и детската консултация.
- Обвързване на пренаталната диагностика с изплащане на обезщетенията и помощите при бременност и раждане (5 прегледа по време на бременността и 5 прегледа до навършване на една година на детето).
- Осигуряване на медицинска и дентална помощ в училищата.
- Стимули за специализация и професионално израстване на медицинските кадри с педиатричен и АГ профил.
- Специализирани програми за повишаване на сексуалната култура на учениците и младите хора и прилагане на семейното планиране при осъществяване на репродуктивните им нагласи. Целеви програми за здравна просвета и култура на хранене на децата, бременните и родилките.
- Осигуряване на необходимите финансови средства за подкрепа на семействата за раждане на дете чрез метода асистирана репродукция.
- Мерки за стриктно прилагане на действащото законодателство при ранните раждания от малолетни майки.
- Засилване на контрола за прилагане на законодателството за защита на труда на жените и майчинството.

Ефективни политики в областта на миграцията и интеграцията

Нова Национална стратегия за миграция и интеграция, отчитаща променената външнополитическа среда, отстояване на националните интереси и конкретни мерки за стимулиране на връщането в страната на образованите българи в трудоспособна възраст, както и на етническите българи от чужбина.

Политика за възрастните хора

- Подкрепа и развитие на „Сребърната икономика“ – производство, услуги и комуникации, предназначени за хората над 50-годишна възраст.
- Периодично преизчисляване на пенсиите с актуален среден осигурителен доход и ежегодното им осъвременяване.
- Стимули за доброволно оставане на възрастните хора в заетост. Разширяване на съществуващите гъвкави елементи за насърчаване на по-дългото оставане на пазара на труда. Всяка година стаж след придобиване право на пенсия да носи по-голям процент, например: 1 г. – 4%, 2 г. – 4.5%, 3 г. – 5%.
- Профилактика и ранна диагностика, особено на групите заболявания, които водят до висока смъртност.
- Създаване на допълнителен фонд за дългосрочна грижа за възрастни.
- Приемане на Закон за възрастните хора.

II. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Сега съществуващата здравна система е резултат от прилагането на взаимно изключващи се принципи и модели, които създават несигурност на системата, неустойчивост на вземаните управленски решения и непрекъснати промени в нормативните документи.

Действащият здравен модел доведе до пълната комерсиализация на здравеопазването с всички негативни последствия за пациентите. Пазарно-търговските принципи и отношения взеха връх над обществено приетите принципи и цели. Общественият интерес и обществената функция са подчинени на частния интерес на доставчиците на медицински услуги – изцяло приватизирана първична и специализирана извънболнична и дентална медицинска помощ, частно снабдяване с лекарства, над 1/3 частна болнична медицинска помощ, влошен здравен статус на населението и задълбочаващи се проблеми по отношение на демографската криза, качеството на живот и пазара на труда, респективно - на икономиката на страната.

Организацията на медицинската помощ, на процесите по диагностика и лечение и медицинските технологии излизат извън правомощията и функционалната компетентност на държавата, а финансовият резултат стана водещ критерий в системата.

На път е да бъде осъществена и последната част от т.нар. здравна реформа – демонополизация на публичното финансиране на системата и насочване на паричните потоци в частния сектор.

Нашите програмни здравни приоритети са:

- **Здравето** не е стока, а човешко благо и неотменимо човешко право;
- **Здравеопазването** е обект на изключителен контрол на държавата;

- **Здравната система** да гарантира физическа и ценова достъпност до медицински услуги;
- **Здравният модел** да се базира на трите основни принципа – „справедливост, солидарност и достъпност до медицинска помощ“, финансиран чрез лични и здравноосигурителни вноски;
- Гарантиране на конституционните права на гражданите, свързани с тяхното здраве.

Основната цел на предлаганата концепция е да върнем държавата в управлението, регулацията и контрола в здравната система и да гарантираме на всеки български гражданин достъп до медицински услуги, ръководени от Чл. 52, ал.5. от Конституцията на Република България: „*Държавата осъществява контрол върху всички здравни заведения, както и върху производството на лекарствени средства, биопрепарати и медицинска техника и търговията с тях.*“

За здравноосигурените лица – гарантиран достъп до безплатно и навременно медицинско обслужване 24 часа през всяко денонощие;

За здравно неосигурените лица – държавно гарантиран базов пакет от медицински услуги, заплащани с публични финансови ресурси.

За болниците:

- Премахване на търговския статут на държавните, университетските и общинските лечебни заведения и замяната му със статут „Социално лечебно заведение“, наричано още социално предприятие. Това е структура или организация, прилагаща солидарния принцип при финансирането и заплащането на своята специфична (лечебна) дейност, не разпределя печалба и реализира социален краен ефект;
- Нова система за контрол на разходите, обвързана с качество и резултати. **Заплащането на медицинските дейности с публични финансови ресурси по цени, определени от държавата (НЗОК), само за болници, които не са търговски дружества и отговарят на критериите на НЗОК;**
- Промяна на системата за акредитация на лечебните заведения след ревизия и модернизация на медицинските стандарти;
- **Даване на статут на университетски болници само на болници, които не са търговски дружества;**
- Регулиране на броя на новосъздадените болнични заведения чрез ежегоден анализ на нуждите от достъп до здравеопазване в съответния регион;
- Въвеждане в законовите норми на понятието „защитено лечебно заведение“ – за такива в отдалечените и планинските райони;
- Създаване на информационен портал, предоставящ информация в реално време за наличните лекарствени продукти и медицински изделия, по местоположение и цени, в помощ на пациентите и на медицинските специалисти;
- Кодифициране на здравното законодателство в Република България.

За работещите в здравната система – нов подход в управлението на човешките ресурси с цел кадрово обезпечаване на системата на здравеопазване.

- Приемане на **Наредба за формиране на работните заплати в държавните и общинските лечебни заведения, гарантираща достойни базови заплати** за всички, ангажирани в системата на здравеопазването. Реално остойностяване на труда, обвързано с резултати, качество, квалификация и опит.
- Обединяване на медицинската наука с медицинското обучение и медицинската практика. Преразглеждане на автономията на медицинските висши училища и научни звена с цел подчиняването им на държавната политика по отношение на здравето на нацията.

- **Безплатно обучение и целеви стипендии за студентите и специализантите** по държавна поръчка в медицинските университети **срещу ангажимент за работа минимум 5 години в лечебно заведение на територията на Република България.**
- Финансирани от държавата специализации в чужбина в области на медицината с високо обществен отзвук и за специалности, в които страната има недостатъчен капацитет, срещу ангажимент за работа в държавните болници минимум 5 години; **Изграждане на Национална здравна система на регионален принцип.** Вертикална и хоризонтална интеграция – във всеки регион лечебните заведения, независимо от формата на собственост, се обединяват в единна структура - областни спешни медицински центрове, областни центрове за извънболнична медицинска помощ, областни болнични лечебни заведения (за активно и специализирано лечение), областните центрове за интегрирани здравно-социални услуги и едно регионално медицинско учебно заведение, както и техните поделения. Администрирането се извършва на ниво регион.

Внедряване на Националната здравна карта (НЗК), определена на база потребностите от достъпна, своевременна и качествена медицинска помощ, като нормативна рамка за териториалното разпределение и на нивото на медицинската компетентност на лечебните заведения, които могат да предоставят медицинска помощ при следните критерии:

- по време – 30 мин. (в рамките на „златния час“);
- по отстояние – до 50 км при непрекъснато покритие за 24 часа през всяко денонощие, с включване и на аптечна мрежа;
- финансират се с публични финансови ресурси;
- не формират печалба.

Поставяне на пациента в центъра на здравната система чрез:

- рязко намаляване на частните плащания на населението и доплащанията от здравноосигурените лица в съответствие с европейските стандарти;
- повишаване на обема и качеството на медицинските услуги;
- осигурен достъп до здравеопазване и в отдалечените и планински райони;

Недопускане демонополизация на Националната здравноосигурителна каса

Възстановяване на доверието в здравноосигурителната система:

- Засилване на контрола върху разходите и въвеждане на строги и прозрачни правила в Националната здравна система;
- Заплащане от държавата на пълния размер на здравноосигурителните вноски за децата, пенсионерите и държавните служители;
- Въвеждане на Персонално медицинско досие, обединяващо цялата информация (клинична, медицинска и финансова) за даден пациент във всеки етап от живота му;
- Въвеждане на диференцирана ставка на ДДС върху лекарствените продукти и медицинските изделия. Ежегодно държавно определяне на цените на лекарствата от реимбурсния списък и на медицинските изделия както за болниците, така и за аптеките (това премахва обществените поръчки за лекарства и медицински изделия);
- Пълна прозрачност на разходите в здравеопазването. Предоставяне на информация за покупките и продажбите (24 часа в денонощието, всеки ден) от търговци на едро и на дребно с лекарствени продукти и медицински изделия, на пациенти, заинтересовани лица и организации. **Няма търговска тайни при сделки с публичен ресурс.**

III. ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

В годините на Прехода българското образование и науката в България преживяха негативни промени и сривове, довели до тежка криза и на двете системи. За първи път в българската история във времето, когато човечеството се стреми към общество на знанието, у нас знанието престава да бъде обществена и лична ценност. Има риск кризата в образованието и науката да прерасне в криза на българската национална общност – на нейните национални характеристики и култура, на способностите ѝ да се организира и да се бори за съвременно развитие и национален успех.

Тенденции и проблеми в средното и във висшето образование:

- България е на едно от последните места в ЕС по четивна и математическа грамотност. Нашите ученици са със сравнително нисък среден резултат на знания и умения, с голям дял на резултати под критичния минимум, с относително малък дял на високите резултати. *Според PISA, близо 40% от 15-годишните ученици са функционално неграмотни;*
- Висок е делът на преждевременно напускащите образованието. *Според Евростат – между 12,5–14 % от подлежащите на обучение; за 2017/2018 г. – 20 хиляди;*
- Високи са неравенствата в достъпа до качествено образование;
- Висока е зависимостта между резултатите от обучението на ученика, имотното състояние на родителите и тяхното местоживееене. *През 2017 г. 45,6% от децата на България са изложени на риск и на социална бедност. Около 60% от учениците в най-ниската една четвърт на скалата в социално-икономически план не постигат минималното равнище на уменията по природни науки, четене и математика.* Бедността, свързана с нисък образователен статус, се предава между поколенията;
- Училищната среда изостава от растящите съвременни изисквания;
- Нисък е делът на учителите до 35-годишна възраст, а е твърде висок делът на учителите в предпенсионна и пенсионна възраст. Недостатъчна за съвременните изисквания е подготовка на младите учители;
- Свидетели сме на нова политизация и идеологизация на българското училище;
- Намалява броят на учениците, включили се в обучение за придобиване на втора степен на професионална квалификация по професии, за които има търсене на пазара на труда;
- Изостава конкурентоспособността на българските висши училища в европейското и в балканското пространство за висше образование;
- Недостатъчно е участието в учене на възрастните. За България *лицата на възраст 25–64 години, които участват в продължаващо учене, са 2%, като средно за ЕС са 10,7%.*

Опасното отслабване на способността на българското училище да дава необходимите знания и умения, липсата на мотивация за високи резултати сред учителите и учениците, провалът в обучението, образованието и възпитанието на ромските деца, изоставането на професионалното образование от потребностите на икономиката, затруднения достъп до образование в малките и отдалечените селища, кризата във връзката между училището и семейството, са симптоми на тежко социално

заболяване. Устойчивите негативни тенденции и проблеми в образованието показват, че досегашните политики не са ефективни. **Необходима е коренна промяна в организацията, управлението и съдържанието на образованието в страната, прелом в политиките. БСП има и разбиране, и политическата воля за това.**

Нашите програмни предпоставки:

- Образованието **не е стока**, а неотменимо човешко право;
- Образованието е **приоритет** и обект на изключителен контрол от държавата;
- **Образователната система** трябва да дава достъп на всеки български гражданин до съвременни знания и умения; да формира активни, критично мислещи и отговорни граждани, обичащи България; да помага за намаляване на неравенствата, за професионална готовност в силно динамична икономическа среда;
- **Образователният модел** трябва да е насочен към: добро владение на българския език и развитие на езикови умения; солидна математическа подготовка и овладяване на нужните познания от областите на естествените науки, от областите на хуманитарните и на обществените науки; да дава ориентири в осмисляне на цивилизационните процеси, гражданска подготовка и умения за общуване; да интегрира новите информационни и комуникационни технологии в образованието и в училището.

Нашите приоритети:

Достъпно и съвременно училище, мотивирани ученици, образована нация

Първата ни и неотложна задача е ревизия на състоянието на образователната система след въвеждане на новия Закон за предучилищно и училищно образование и спасяването на българското училище.

Цел: Високо качество на средното образование. На изхода на образователната система да имаме образовани, знаещи и можещи български граждани, обичащи родината си, готови за ефективно участие в пазара на труда и в обществения живот, с мотивация да се учат през целия живот.

Предлагаме решение на два основни въпроса:

- **Какво учат децата ни?**
- **Как учат децата ни?**

Предвиждаме:

- **Нови училищни планове, програми и учебно съдържание**, съобразени с възрастовите и психологически особености на децата и учениците, с променената икономическа и обществена среда и със съвременните научни постижения. Знания и умения, насочени към бъдещето;
- **Пресичане подмяната на българската култура и история и недопускане на идеологизация в училище;**
- **Разширяване на персонализирания учебен процес, съобразен с отделния ученик и с неговите възможности:** разработване на електронни средства за персонално обучение и оценяване; прилагане на методи „да се научим да учим“. Пилотен проект за обучение на основата на гъвкави учебни пътеки, отговарящи на различни

потребности и възможности на учениците и вертикална и хоризонтална проходимост на системата;

- **Един учебник по предмет за клас;**
- **Интегриране на съвременните технологии в образованието.** Последователно доизграждане, разширяване и поддръжка на съвременна ИКТ инфраструктура и на лицензиран софтуер за нуждите на образованието при последователен обхват на всички образователни институции; създаване на качествени цифрови образователни ресурси. Достъп до национални, европейски и световни образователни инфраструктури и образователни ресурси;
- **Изравняване на материалните условия във всички училища. Създаване на среда за обучение, отговаряща на съвременните стандарти** – чрез Национална програма за развитие на условията за учене, за спорт и култура, за здравословно хранене и сигурност в детските градини и училищата;
- **Мрежи на талантите:** за подкрепа, проследяване на развитието им, стимулиране на оставането им в страната, запазване на връзката с тях при заминаване в чужбина;
- **Възраждане на професионалното образование;**
- **Създаване на учителя на бъдещето:** привличане в педагогическата професия на най-подготвените и мотивирани млади хора. Утвърждаване на учителската професия като регулирана професия – професия с висока обществена значимост, поставена под контрола и закрилата на държавата. Това ще осигури високи изисквания и ефективен контрол над подготовката на учителите във всички висши училища: добра педагогическа, психологическа, комуникационна и дигитална подготовка, готовност за преподаване по повече от един предмет, практическа готовност за упражняване на професията. За поддържане и развитие на квалификацията на учителите: не по-малко от 100 академични часа за следдипломна квалификация за всеки период на атестиране; периодичен платен отпуск за квалификация; стимули за високата квалификация. Чрез преглед на цялата нормативна база и създаване на ефективна и оптимизирана информационна система **ще прекратим бумажината в училище**, за да се съсредоточат усилията на учителите върху пряка работа с учениците. Ще продължим постигнатото в заплащането на учителския труд, ще стимулираме добрите резултати, творчеството и работата при трудни условия;
- **Научно осигуряване на развитието на образованието.** Научен институт по образованието.

Пълен обхват на децата в средното образование.

Преодоляване на неграмотността

- **Повишаване на изискванията за родителска отговорност** и оптимизиране на дейността на извънучилищните административни структури, които са с преки ангажименти към задълженията на родителите.
- **Безплатни за родителите детски ясли и детски градини.**
- **Безплатен обяд в училище за учениците до IV клас.**
- Гарантирани места и задължително ранно включване на децата, незнаещи български език, в детска градина или в детски дневен център.
- Създаване на материални условия за целодневна организация на обучението в училище в съответствие със съвременните изисквания за учене, труд и отдих.
- Регистър за обучението на децата.

- Насоченост на образованието на децата със СОП към социални и медицински услуги, към подходяща професионална подготовка.
- **Улесняване на достъпа до образование за децата в малките селища и от бедни семейства.** Политика за запазване на училищата в малките селища.
- Създаване на условия до 4 клас децата да учат близо до дома си – пътува учителят, а не ученикът.
- Условия за здравословно хранене и грижа за психическото и здравословното състояние на децата във всяко училище; целево осигуряване на хранене, дрехи и обувки за децата от крайно бедни семейства.
- Осигуряване на общежития за облекчаване на достъпа до средно и професионално образование за децата от планинските и отдалечените селища.
- **Регионални програми за развитие на образованието,** на детските градини и училищата във всички населени места.

Възпитание, култура и национални ценности чрез образованието

Възпитателните цели да заемат съществено място в българското училище. Приоритетно: възпитаване на добри и отзивчиви хора, патриотично и здравно възпитание на децата. **Предвиждаме:**

- Пресичане на подмяната на българската култура, литература и история;
- Обединяване на децата и младите хора в дейности за общи национални цели;
- Патриотично и нравствено възпитание;
- Развитие на ангажимента на държавата към образованието на българските деца, живеещи в чужбина, като част от връзката им с родината;
- Формиране на хуманизъм и толерантност; утвърждаване на разумните традиционни и семейните ценности – без експерименти за сметка на децата и учениците;
- Физическо и здравно възпитание;
- Гражданско възпитание.
  - Определяне на възпитателни цели в учебните програми и дейности; стимулиране на извънкласните и извънучилищните дейности чрез целеви средства за тези дейности във всяко селище и училище; инициране на образователни телевизионни и онлайн програми;
  - Национална програма за българския език, книжовност и култура.

За постигане на целите в училищното образование:

- **Издръжка с публични средства само на държавните и на общинските училища;**
- **Отказ от принципа „Парите следват ученика“.** Преоценка на политиките на делегираните бюджети;
- **Дял от БВП за образование, равен на средноевропейския.** Публичен контрол върху изразходването на средствата;
- **Ефективно управление:** електронно управление; преценка на въздействието и предварителна проверка в практиката на всяко нововъведение; Годишен доклад за образованието;
- **Мандатност на директорите** на училищата и детските градини.

Нова перспектива за университетите и висшите училища

Цел: Развитие на интелектуалния капитал. Осигуряване на високоподготвени специалисти за икономиката и обществото.

Мерки:

- Политики за **намаляване и поетапно премахване на студентските такси в държавните висши училища;**
- **Актуализиране на националната стратегия** за висше образование с хоризонт 2030 година и дългосрочна програма за нейното реализиране – с участието на академичната общност;
- **Развитие на академичната автономия при засилен контрол** от страна на държавата и по-добро управление. Усъвършенстване на рейтинговата система за българските университети и висши училища;
- **Държавна поръчка, основана на дългосрочно прогнозиране** от страна на държавата на нуждите от специалисти с определени квалификации и специалности и върху оценката за качеството на обучение. Договор между университета/висшето училище и министрите на образованието и финансите за изпълнение на държавната поръчка;
- **Ефективна и обективна система за акредитация.** Преодоляване на уравниловката в оценяването. Анализ и определяне на ефикасно съотношение между институционална и програмна акредитация и акредитация на докторантски програми. Изработване на електронна платформа към НАОА и преминаване към акредитация в дигитален вариант. Строг акредитационен контрол;
- Връщане на повечето висши училища към традиционната им специализация и към профилите, в които преди прехода са обучавали качествено. Стимулиране на кооперирането на висшите училища;
- Преосмисляне на **мястото на колежа** в системата за подготовка на кадри за икономиката и обществото;
- Популяризиране и рекламиране на българските висши училища и на българската рейтингова система. Създаване на условия за убедително **присъствие на българското висше образование в европейските и световните рейтингови класации.** Интегриране на ДВУ в национални, балкански и европейски мрежи. Подкрепа за привличане на чуждестранни студенти;
- **Развитие на университети трето поколение;**
- **Достойно заплащане на академичния състав** при начална база, съпоставима с европейските стандарти;
- **Условия за научноизследователска дейност** за преподавателите: достъп до финансиране, право на творчески отпуск, статут постдокторант;
- **Условия за по-високо качество на обучението и на изследванията чрез развитие на системата за финансиране на висшите училища. Отказ от принципа „Парите следват студента“.** Обвързване на финансирането с резултатите от обучението и изследванията и с обществените потребности;
- Държавата полага особена грижа за професионалните направления и специалностите, свързани с националната история и литература, с националните ценности и памет;
- **Национална програма за студентските градчета/кампуси.** Национален статут на кампуса.

Финансиране:

Актуализиране на базовите нормативи за издръжка на обучението на студентите: двукратно нарастване; завишено държавно финансиране за университети с достатъчна критична маса за научни изследвания и иновации и с доказани постижения за развитието им като изследователски университети.

Инвестиции в материалната академична среда. Осигуряване на средства за ефективни капиталови разходи. Поетапно реновиране на съществуващи учебни зали и общежития на местата за отдих и спорт.

Адаптиране на образователната система към дигиталното поколение

ДЪЛГОСРОЧЕН ПРОЕКТ за ефективно използване на иновационни образователни технологии и дидактически модели в преподавателската практика; осигуряване на **възможност на всеки да учи по всяко време и на всяко място, с помощта на всеки преподавател, с използване на всяко крайно устройство.**

- Запазване и гарантиране на водещата роля на учителите и преподавателите в образователната система чрез тяхното обучение и квалификация.
- Развиване във всички образователни степени на смесеното обучение (традиционно + електронно), на електронното, мобилното и повсеместното обучение като основна форма за подготовка на специалисти в информационното общество. Използване в обучението на виртуална реалност и на добавена реалност; дистанционно провеждане на лекции и упражнения със студентите в реално време; платформи за електронно обучение; виртуални лаборатории по инженерните дисциплини; интерактивни учебни пособия; виртуални портали за обучение по чужди езици.
- Използване на други иновационни образователни технологии: превръщане на смартфоните във виртуален персонален асистент на студента; използване на социалните мрежи в учебния процес; игровизиране на обучението; учене в мрежа; Развитие и използване в учебния процес на „облачните“ технологии, на Интернет на нещата (Internet of Things – IoT), на Интернет на всичко (Internet of Everything - IoE); On line контролиране на физическата активност и здравословното състояние на студентите.

Връзка на образованието с националната и регионалната икономика

Цел: Осигуряване на необходимите специалисти за развитие на страната.

- **Национална карта „Образование – икономика“**, изработена от държава, общини и бизнес. На основата на стратегия за развитие на икономиката, планира кадрите, подготвяни от професионалното и висшето образование, така че да отговарят дългосрочно на потребностите на икономиката и пазара на труда по региони. Бизнесът участва със свои прогнози (хоризонт – 5–10 г.) в определяне на необходимите кадри за обучение във висшите училища; обвързване на училищната мрежа и училищното обучение с регионалните планове за развитие.
- С участието на бизнеса планово преодоляване на недостига на специалисти:

Според БТПП за 2018 г. не са достигали за: компютърни науки и приложна информатика – 2169 души; машиностроене, металообработка и металургия – 1607; химични продукти и технологии – 1285; хранителни технологии – 805; производствени технологии – текстил, облекло, обувки и кожи – 1635; производствени технологии – дървесина, хартия, пластмаси и стъкло – 357; минно дело – 432; строителство – 1261; здравни грижи – 894; социални работници – 64; транспортни

услуги – 3529; технологии за опазване на околната среда – 655; сигурност – 1592; военно дело и отбрана – 782.

- При определяне на държавната поръчка за прием да се увеличи относителният дял на природните, аграрните и инженерните специалности като предпоставка за ускорено икономическо развитие. Държавата поема таксите („опрощава“ кредитите) и дава целеви стипендии за обучение на студентите по приоритетните специалности в рамките на държавната поръчка срещу договор за работа в страната за определен период; усъвършенстване на кредитната и стипендиалната система за студентите и докторантите. Целеви стипендии за дефицитните специалности в средното образование.
- Качествено професионално обучение в реални производствени условия. Участие на бизнеса: в разработване на учебните програми и в развитието на училищната среда; в професионалната ориентация на учениците; прием на ученици за стаж и практика; обучение на учителите и наставниците; изграждане на кариерен план на учениците; участие в обучението чрез свои специалисти; дуално обучение.
- Формиране, наред с дигиталните и професионалните компетенции, на високо ценените от работодателите качества: мотивираност, умения за работа в екип, умения за решаване на проблеми.
- Инвестиции в поетапно модернизиране на професионалните училища. Програма за осигуряване на оборудване-минимум за съвременно обучение съвместно с бизнеса – технологични кабинети и лаборатории в средното и висшето образование.
- Условия за достъпно професионално обучение през целия живот. Разширяване и укрепване на мрежата за учене през целия живот; широко приложение на сертифицирани електронни форми за дистанционно обучение.

Нова политика за науката: за устойчиво развитие на интелектуалния капитал на страната

Спешно осигуряване на необходимите условия за развитие на науката в България – ключов фактор за развитие и за икономически растеж.

Приоритети:

- Целият научен потенциал на България да бъде привлечен към анализа и разработката на обосновани стратегически отговори и решения за развитието на България;
- Дългосрочна държавна политика за развитие на научните и научно-преподавателските кадри: достойни и стимулиращи заплати за заетите в науката; **стартова заплата за млад учен – не по-ниска от две минимални работни заплати**; стипендии и програми за докторанти и постдокторанти;
- Развитие на центровете за върхови технологии и върхова наука, развойните центрове и центрове за технологичен трансфер; възможност на бизнеса да работи с тях; spin-off фирми;
- Държавно стимулиране на сътрудничеството в регионални и европейски научни мрежи. Политики за партньорство по линия на научния обмен с държавите от Балканския полуостров и с държавите по линия на черноморското сътрудничество;
- **Институционално финансиране на фундаменталната наука.** Заделяне на средства от държавния бюджет за фундаментални изследвания и проучвания, които биха довели до създаване на нови технологии и продукти;
- **Завишени държавни инвестиции в развитието на науката.** Публичен контрол върху изразходването на средствата. Стимулиране на бизнес инвестициите в наука.

Науката в полза на хората.

Обединяване на фонд „Научни изследвания“ и фонд „Иновации“

Ние вярваме, че **целевите научни сектори** са първоначалната основа за прехода на България към икономика, основана на знанието, което може да се постигне ефективно чрез партньорство между научните изследвания и индустрията. В момента в България научните изследвания и иновациите са в два отделни фонда, управлявани от две различни институции. Фондът за научни изследвания е със силно ограничен ресурс, а връзката между двата фонда е разкъсана. Ще обединим фонд „Научни изследвания“ с фонд „Иновации“. **Резултатите от научните изследвания, финансирани с публичен ресурс, следва да подобряват качеството на живот. Затова фокусът в научните изследвания трябва да бъде в областта на химията, биологията, математиката, физиката и материалознанието.**

Насърчаване на превръщането на авангардните научни изследвания в промишлени технологии в България и зараждането на международни партньорства ще предостави възможности и подкрепа за стартиране на нов бизнес. Допълнителните целеви резултати са продажбата или лицензирането на интелектуална собственост, по-нататъшното развитие на интелектуалния капацитет на младата изследователска общност и на творческите възможности за връзка с научноизследвателската диаспора.

Цели на връзката между двата фонда:

- Бърз икономически растеж, основан на постиженията на науката и технологиите. Изграждане на взаимоползено съвместно сътрудничество между научните и промишлените кръгове, чрез което родната индустрия да увеличи дела на високотехнологичния си износ, да създаде възможности за по-добре платена заетост и поощри изграждането на висококвалифициран човешки капитал;
- Да стимулира съвместни научни изследвания, като насочва финансови ресурси от индустрията към създаване на проектни консорциуми между промишлени предприятия и научни звена за ориентиране на научните изследвания към пазарното търсене;
- Да популяризира значителния научен и изследователски потенциал на България, пренебрегнат от местната индустрия, която не се е възползвала от него, за да се изкачи в международната верига на стойността на базата на стопански дейности, изискващи интензивни знания и генериращи по-висока добавена стойност;
- Да съдейства на местни промишлени предприятия при преценка на уникалните предимства и потенциал, които те имат на пазара, за да набележат научни и технологични решения при разработване на нови продукти или услуги, които ще помогнат на предприятията да се изкачат по веригата на стойността в пазарите, на които оперират, и да създадат нови пазарни ниши въз основа на иновативни продукти или услуги, разработени в процеса на сътрудничество с учени и научни изследователи;
- Да въведе прозрачна и ефективна система за финансиране на научни изследвания и механизъм за въвличане на промишлените предприятия в процеса на насочване на научните изследвания и в приложните, и във фундаменталните науки, с цел науката да предлага научни и технологични решения, които да спомогнат промишлените предприятия да навлязат на пазари на продукти и услуги, базирани на знанието с висока добавена стойност;

- Да насърчава научните изследвания във фундаменталните науки, имайки предвид, че тези научни дисциплини са в основата на дългосрочното икономическо развитие, базирано на знанието;
- Да насърчава договори за научни изследвания между промишлени предприятия и учени;
- Да стимулира разкриването на патенти и изобретения, позволяващо учени и промишлени предприятия да насочат нови научни изследвания и иновации на базата на съществуващи научни постижения;

IV. ФИЗИЧЕСКА КУЛТУРА, СПОРТ И ЗДРАВΟΣЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ

Само 10% от населението на България се занимава активно с двигателна активност и спорт. (Финландия – 69%, Швеция – 67% и Дания – 63%). Никога не са се занимавали със спорт и с активна физическа дейност 68% от населението на страната. (Финландия – 13%, Швеция – 15%, Дания – 20%). (Данни – Евробарометър БГ 472 – 2017–2018 г.) Младите хора не спортуват активно и нямат устойчиви навици за системна двигателна активност. Голяма част от децата и учещата се младеж в страната е изключена от системна двигателна активност поради липса на условия и материална база, ниски доходи, социална изолация и межкултурни различия.

Страната ни е на последно място в европейската класация за предоставяне на условия за системни занимания със спорт. София е на последно място в класацията за предоставяне на условия за спорт сред всички европейски столици.

За преодоляване на всички негативни тенденции и проблеми в сферата на физическото възпитание и спорта:

- Решителни реформи в сферата на организацията и управлението на националната система за физическо възпитание и спорт. Новият Закон за физическо възпитание и спорт ще отговаря на европейския модел за спорта, основан на обществения характер на националните спортни системи и на държавна подкрепа.
- Главните усилия ще бъдат насочени към системни занимания с двигателна активност и спорт в образователната система на държавата. Децата и учащата се младеж са главната целева група за активна държавна политика. Това е възрастта за формиране на устойчиви качества и навици за здравословен начин на живот, образование и самовъзпитание.

Това предполага:

- Решително увеличаване (100%) на минималните диференцирани размери на паричните средства за физическо възпитание и спорт, които се осигуряват от държавния и общинските бюджети.
- Приемане на нова целева програма за инвестиции в училищна и университетска спортно-материална база.
- Въвеждане на система от показатели за мониторинг на физическото развитие на учащата се младеж.
- Съвършенстване на учебните програми за класна, училищна, извънучилищна и университетска двигателна активност и спорт, и подготовка на специализирани кадри.

Двигателна активност и спорт за гражданите.

Здравословен начин на живот чрез двигателна активност. Здравните системи могат да осигурят координирано действие на много равнища, като превърнат физическата

активност в ефективна част от първичната превенция, лечебния процес и активното възстановяване. **Предвиждаме:**

- Въвеждане на стандарти за физическо развитие и двигателна дееспособност, основани на препоръките на Световната здравна организация за отделните възрастови групи от населението;
- Въвеждане на национална здравна мониторингова система, която включва измерване и оценка на двигателната годност на гражданите и възможности за изработване на препоръки за здраве чрез спорт. (Опция за създаване на клинични пътеки за здраве чрез спорт);
- Въвеждане на клинични пътеки за физическа активност по примера на Великобритания. (Свързани с клинични пътеки за затлъстяване);
- Разработване на многосекторни стратегии за превенция на заболяванията и здравословен начин на живот и хранене, обхващащи системата на училищното и университетското здравеопазване, лечебните заведения, доставчиците на здравноосигурителни услуги и спортните организации;
- Прилагане на системни информационни кампании в средствата за масова информация за ползите от двигателната активност, спорта и социалния туризъм за подобряване на качеството на живот и дълголетие на нацията;
- Значително увеличаване на средствата в държавния и общинските бюджети за изграждане на спортни обекти и съоръжения, предназначени за свободни занимания на гражданите с физическа активност и спорт;

Икономически измерения на спорта. Държавна подкрепа за значими спортни събития.

Приносът на спорта към брутния вътрешен продукт на Европейската общност се определя като мощен фактор за икономически растеж и ефективно средство за справяне с младежката безработица. Организацията и провеждането на значими спортни събития, като Олимпийски игри и световни и континентални първенства, създават условия за развитието на цели градове, региони и държави. Ще използваме този потенциал като фактор за стимулиране на спортната индустрия и на туризма в България.

V. КУЛТУРА

През последните тридесет години на преход и промени се наложи неолибералният модел на управление на държавата. Тя се самоотстри от процесите, които се развиват в българската култура, довели и до ценностната дезориентация на обществото. Това се изрази в:

- Деervalвация на традиционните национални ценности, на културните интереси и вкусове на населението и особено на подрастващото младо поколение;
- Деформация на историческата памет, силово налагане на тенденциозни негативни оценки за значителни периоди от родната и световната история;
- Социална дезинтеграция на обществото – разрыв на социални връзки (в т. ч. семейни, дружески, съседски), ръст на индивидуализма, достигащ до егоцентризъм и пренебрегване на правата на другите граждани, нарастване на агресията и нетърпимостта и други прояви на асоциално поведение;
- Задълбочаваща се социално-икономическа и културна диференциация на обществото, довела до невъзможен или труден достъп на мнозинство от българските граждани до материалното и нематериалното културно наследство и

съвременното художествено творчество, до снижаване на интелектуалното и културното ниво на населението.

Този порочен и пагубен модел на културна политика е изчерпан. Необходима е нова политика в сферата на българската култура, която в дългосрочен период трябва:

- Да стане неотменима част от стратегията за национална сигурност и да бъде равнопоставена с другите национални приоритети за ускорено и устойчиво развитие на страната;
- Да гарантира изпълнението на важната обществена мисия на културата – предаване на новите поколения на ценностите, съставлящи основата на националното съзнание. Познаването на собствената национална култура и участието в културните дейности залагат у човека базови ориентири и позволяват да бъдат разкрити талантите и способностите на всеки гражданин;
- Да се основава на огромния възпитателен и образователен потенциал на културата и на необходимостта от използването му при цялостното формиране на личността на младите поколения;
- Да е насочена към повишаване на гражданското самосъзнание, към развитие на способността на хората да участват активно в процесите на създаване и потребяване на произведения на изкуството и културата и като цяло – в общественото развитие;
- Да гарантира формиране и израстване на младите хора като носители и продължители на българщината, като радатели за отстояване на българския език, традиции и култура в съвременния глобален свят;
- Да създава условия за разгръщане на потенциала и подкрепа на търсенията на всеки един от дейците на изкуството и културата и на техните творчески обединения като пряка грижа за развитие и защита на българската култура;
- Да се изгражда върху разбирането, че нарастването на разходите за култура до приетите в ЕС равнища (% от БВП) не е благотворителност, а инвестиция във важен отрасъл, осигуряващ духовното формиране и постигането на по-високо качество на живота на отделния гражданин и на обществото като цяло.

За да се гарантира устойчивото развитие на българската култура в краткосрочен план, предлагаме вниманието да се насочи към:

- Обогащане на средствата за ранно откриване и обучение на млади таланти в училищата по изкуствата и културата и в извънучилищните форми за работа с децата и учениците; преоценка на учебния материал в естетико-културния цикъл в общообразователните училища за утвърждаване на тяхната роля като място за подготовка и реализация на духовно богати млади поколения;
- Подкрепа на инициативите и действията за разширяване на националния културен календар и приближаване на творците на изкуството и на културните институти до жителите и в най-отдалечените райони на страната, за развитие и задоволяване на потребностите от изкуство и култура на всеки гражданин;
- Развитие на читалищата като уникални съвременни културно-просветни обществени организации за съхраняване, опазване и разпространение на българското културно-историческо наследство и на съвременно художествено творчество и култура; държавна и обществена подкрепа за развитие и обогатяване на материално-техническата им база, за достойно и равнопоставено заплащане на труда на читалищните дейци;

- Развитие на българските библиотеки като част от съвременната глобална библиотечна и информационна система; спешна и нарастваща държавна грижа за Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ като съвременен национален библиотечно-информационен център;
- Държавна подкрепа за модернизация на сценичните пространства на България, които да се превърнат в равностойна част от съвременната общоевропейска културна инфраструктура;
- Усъвършенстване на механизмите за финансиране на изкуствата, културните институти и творческите обединения чрез прилагане на проектния принцип за планиране и развитие по национални и европейски програми; създаване на ясни правила за реинвестиране на собствените приходи на културните институти в бъдещото им развитие;
- Осъвременяване на законодателната рамка в областта на културата и създаване на творчески фондове, които да работят на проектен принцип:
  - Фонд „Съвременни сценични изкуства“ – за създаване на нова българска драматургия и музикално-сценични произведения, за младежки и детски драматичен и куклен театър, за нови креативни форми на съвременен драматичен, музикален и танц театър;
  - Фонд „Съвременно изобразително изкуство“ – за стимулиране на създаването и за изкупуване на творби на съвременни художници, скулптори, графици, с цел обогатяване на художествените фондове на галериите;
  - Фонд „Съвременно българско кино“ – за реализация на дебютни проекти за българско художествено, документално и анимационно кино;
  - Фонд „Съвременна българска музика“ – за подпомагане на млади композитори и музикални изпълнители в сферата на класическото, популярното, фолклорното и синтетичното музикално изкуство;
  - Фонд „Нова българска литература“ – за финансиране на нови литературни произведения на утвърдени и млади автори и на чуждестранни преводачи на съвременна българска литература;
  - Фонд „Развитие и опазване на българското културно наследство“ – за научноизследователска дейност и за обогатяване чрез откупки на нови исторически и художествени артефакти за фондовите колекции на всички държавни и общински музеи в страната;
- Улесняване на достъпа на гражданите до най-ярките постижения на българската култура чрез използване на нови организационни и финансови форми и средства на работа, вкл. и чрез въвеждане на „Културен чек“ за всеки български гражданин при навършване на пълнолетие;
- Създаване на условия за опазване и обогатяване на съвременния български език, писменост и книжовност и утвърждаването му като официален език на Европейския съюз; задължително използване на кирилицата като приоритетно средство на общуване в публичните пространства и в медиите;
- Законодателна подкрепа на използването на българското творчество в медиите, в държавните, общинските и публичните институции, на защитата на интелектуалната собственост, на авторските и сродните права;
- Подпомагане и разширяване на дейността на българските културни институти в страните на Европейския съюз и извън него за разпространение и популяризиране на българското изкуство и култура;

- Въвеждане на ефективна законодателна система за контрол върху дейността на чуждестранните културни институции в страната при спазване на изискванията на ЕС за свободно движение на стоки, услуги и хора;
- Гарантиране на политическа, икономическа и програмна свобода на медиите и на висока ефективност на обществената регулация на тяхната дейност, за да могат те да бъдат ефективен защитник на публичните интереси.

VI. ВЪПРОСЪТ ЗА МИГРАЦИЯТА

Българските социалисти са категорични, че **миграцията се нуждае от цялостно европейско решение**. А такова е възможно само на основата на **международното бежанско право**, което ясно разграничава **бежанци от икономически мигранти**.

Приемането на Глобалния пакт за миграцията, без пълноценен европейски дебат, крие големи противоречия и проблеми. Ние искаме да ги избегнем. Ние не искаме България и Европа да живеят в **страх от мигрантско нашествие**.

VII. СПОРЪТ ЗА ИСТАНБУЛСКАТА КОНВЕНЦИЯ

Бракът, семейството и отговорното родителство по законите на природата, както и тяхната закрила, са постижения на цивилизацията. Истанбулската конвенция, която ние отхвърлихме, се опитва да иземе родителски правомощия и задължения от семейството и да ги предостави на чужди, неясно как функциониращи, външни, и по огласения замисъл, фактически репресиращи институции.

Българската конституция дава една от най-добрите правни защиты на българската жена – както в Европа, така и в останалите части на света. Бихме попитали, в конституциите на колко европейски държави има норми, подобни на нашите, записани в Чл. 46 и Чл. 47 на Конституцията: **„Семейството, майчинството и децата са под особената закрила на закона“** и **„Отглеждането и възпитанието на децата до пълнолетието им е право и задължение на техните родители и се подпомага от държавата“**.

Направен бе опит нашата общественост да бъде заблудена, че „проблемът с Конвенцията бил в превода“. Не е вярно! Проблемът е в оригиналния текст, който само на френски и на английски език има официален статут.

Обективно преценено, Истанбулската конвенция **съдържа приемливи елементи за борба срещу насилието над жени и деца**, които ние споделяме.

Но както показаха изразените от експерти и обществото мнения, тя противоречи на българската традиция и семейство и това беше отчетено в решението на Конституционния съд.

ВТОРА ГЛАВА

ДЪРЖАВАТА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО

I. ГРАЖДАНСКО ОБЩЕСТВО

Трябва трезво да видим и оценим **сложните политически и духовни процеси**, които протичат в нашата Европа. В България, както и в повечето европейски общества, бележи ръст **общественото недоверие** към политиката и към евроинституциите. Едновременно с това, все по-сложните и все по-тежки проблеми пред нашите общества изискват именно политически решения. Европа често обсъжда едностранчиво най-належащите и сложни проблеми – можем да илюстрираме с дискусията за ТТИП, за Истанбулската конвенция, за Глобалния пакт за мигрантите и т. н. Избуяването на евроскептицизма не бе неизбежно, но през последните години инерцията и едно институционално самодоволство сякаш често вземаха връх.

Ясно е, че реформирането на Европейския съюз е насъщна и перспективна задача и тя може да се реши само с ангажираната активност на европейските граждански общества.

II. МОДЕРНО УПРАВЛЕНИЕ, ЕФЕКТИВНА АДМИНИСТРАЦИЯ, ДИГИТАЛИЗАЦИЯ

Социална държава вместо краен либерализъм и самоуправство

Конституцията на Република България от 1991 г. определя българската държава като социална. Социалната държава е идеал и цел на политическите усилия на европейските народи, която направи солидарността и справедливостта не само водещи ценности, но и принципи на държавното и институционално устройство. Социалната държава съчетава по най-пълноценен начин демокрацията и социалната пазарна икономика. Тя се доказва като най-сериозният гарант за защита на трудовите и социални права, като единственият ефективен коректив на капитала, който цели максимална печалба в условията на глобален нерегулиран пазар. **Реализирането на социалната държава в България днес означава:**

- ново качество на защита на трудовите права на българските граждани;
- надеждна осигурителна система, гарантираща за хората спокойно бъдеще;
- ефективен контрол върху стремежа за монополни цени и свръхпечалби;
- равнопоставеност на различните видове собственост.

Социалното пазарно стопанство не се ограничава до преразпределение чрез държавния бюджет и обществените фондове, а създава **ново място на труда и производството в системата на обществените ценности**. Равният достъп до националния и външния пазар, до кредит и технологии, са условия за равенството на участниците на пазара и условието за постигане на това равенство е функциониращата социална държава.

Постигането на такава държава е условие за реализирането на целите на нашата Визия, това е нашата главна политическа задача, която ще създаде устойчива основа за политическа и социална демокрация.

Освен всичко това, държавата е и:

- гарант за законност и равенство пред законите за всички;
- основен фактор, определящ стратегическата насоченост на икономиката и създаващ: всички условия за пазарна среда, данъчни условия, митническа политика, инвестиционен климат, преки държавни инвестиции, политика на доходите и на трудовите отношения, външнополитически условия;
- равноправен участник в икономиката на страната;
- основен собственик и оператор в жизненоважните сфери на икономиката – енергетика, транспортна инфраструктура, жп транспорт, язовири и водоизточници и пр.;
- защитник на интересите на националния бизнес в рамките на международните икономически интереси и съюзнически обвързаности;
- основен фактор за опазване на здравето и за изграждане на образователното равнище на нацията.

Повече държава в ключови сектори

Държавата задължително трябва да присъства в: енергетика, инфраструктура, здравеопазване, образование, вътрешен ред и сигурност. През държавата преминават и ще преминават пряко 40% от БВП. Чрез различни инструменти тя влияе пряко или косвено и върху останалите 60% (чрез минималната работна заплата, стандартите, трудовоправните норми и пр.).

Идеята за излизане на държавата от икономиката е илюзорна и спекулативна. Предлагаме „икономическа държава“, а не „бездържавна икономика“.

Реално разделение на властите – парламентарна вместо премиерска република.

Народно събрание

Възстановяването на парламентарната демокрация и преустановяването на доминацията на изпълнителната власт и на фигурата на Министър-председателя в държавното управление ще се налага императивно чрез законови инструменти и правила.

- Качествен, целеобоснован, непротиворечаш си законодателен процес, основан на принципите на правото, а не на лобистки интереси и на сляпо подражателство;
- Прекратяване на практиката „закони на парче“ и „закони за самите закони“. Законодателен процес, в основата на който е интересът на България, интересът на българския гражданин;
- Включване на целия интелектуален потенциал на нацията при изработване на иницирираните от Министерския съвет нормативни предложения, привличане на институтите на БАН както при изготвяне секторните политики, така и при подготовката на нормативните актове, които ги регулират. Недопустимо е законопроекти да се подготвят от адвокатските кантори на „паралелната държава“;
- Прекратяване формалното изработване на оценки на въздействието на законодателството. Въвеждане на ясни модели и професионални критерии за това.
- Адекватни правила и срокове за работа на Народното събрание и комисиите към него. Поставяне край на закони-недоносчета на принципа „ние искахме за добро, а фактически обслужихме олигарсите и паралелната им държава отново“. Недопустимо е комисиите да нямат правила за работа, а ако имат, те да са неадекватни;

- Усъвършенстване на процедурите и правилата за „автентично тълкуване“ на норми, различно прилагани от органите на изпълнителната и местната власт и обект на противоречива съдебна практика.

Ефективна администрация вместо административен произвол

Реформа, насочена към приближаване на властта към гражданите и бизнеса:

- Регионално управление от принципно нов тип;
- Нова философия на децентрализация: регионите – свързващо звено между централната власт и местното самоуправление;
- Ново разбиране за електронното управление – като ревизия и подреждане на административните процеси и процедури.
Върховенство на закона и възстановяване на доверието в съдебната система:
- Гарантиране на достъпа до правосъдие и равно третиране на всички участници в процеса;
- Завишаване на контрола върху съдебното изпълнение и въвеждане на таван на начисляваните такси и на възнагражденията на съдебните изпълнители;
- Преустановяване на всякакви опити за ограничаване на публичността на правосъдието, особено на административното;
- Въвеждане на специални изисквания за възстановяване на българското гражданство на лица, които са го загубили;
- Противопоставяне на опитите чрез международни споразумения да се въвеждат арбитражи, които заобикалят националните и европейските съдебни институции и които налагат юридическа отговорност на държавата за провежданата от нея социално-икономическа политика.

Борба с корупцията и демонтаж на „паралелната държава“

Борбата с корупцията следва да се осъществява на принципно нова основа. В нея основна роля трябва да се отделя на въпросите, отнасящи се до начините на упражняване на властта, утвърждаване на демокрацията, защита на принципите на пазарната икономика, възстановяване на справедливостта и връщане на достойнството на хората и на нацията.

Ще работим за преодоляване на деформациите на властовите механизми по посока на авторитарно управление, на завладяване на държавата и неправомерното ѝ използване в лични, корпоративни и групови интереси; за пресичане на политико-административния произвол като причина за корупция във всички системи на властта и държавата, за скъсване с масовото незачитане на правата на гражданите и потискането в зародиш на всяка форма на организирано движение за повече справедливост.

За демонтажа на установената „паралелна държава“ предлагаме:

- Разрушаване на съществуващите и създаване на ред за недопускане на политико-административни клики във всички структури на държавно управление (министерства, държавни агенции, изпълнителни агенции, държавни комисии, областни и общински администрации), както и в големите държавни и общински структури и предприятия. Разкриване на схемите за йерархично организирана корупция при провеждането на обществени поръчки;

- Разрушаване на клиентелистките схеми за политическо и административно покровителстване и фаворизиране на определени фирми и бизнес структури. Предлагаме нови правила за гарантиране на равно и основано на закона отношение на държавата към бизнеса, недопускане на фаворизиране, гарантиране на свобода на конкуренцията при спазване на правилата и законите;
- Държавата ще подпомага бизнеса чрез създаване на нов бизнес и инвестиционен климат, общи механизми за данъчни и кредитни облекчения, създаване на условия за нови пазари. Ще се създадат и спазват правила, осигуряващи прозрачност на отношенията на държавата с бизнеса;
- Разрушаване на установените, не без политико-административно съдействие или бездействие, монополи и картели във всички сфери на икономиката – производство и търговия на горива, транспорт, фармацевтия и търговия с лекарства, търговия с електроенергия, производство и търговия с акцизни стоки, селско стопанство и др. За целта ще бъде разработено ново антимонополно законодателство, ограничаващо възможностите за концентрация на цели отрасли в едни ръце или в ръцете на ограничен брой икономически агенти;
- Принципни промени в механизмите за вземане на управленски решения, в дейността на административните структури и държавната служба. Стриктно спазване на изискванията за широко публично обсъждане и предварителна оценка на въздействието на решенията на органите на изпълнителната власт, в т.ч. предварително публикуване на проектите, задължителни публични дебати, задължителни сондажи на общественото мнение и пр.;
- Изграждане на ефективни бариери срещу монопола върху средствата за масова информация чрез невъзможност за концентрация на собствеността в медийния сектор. За целта: въвеждане на изискване за пълна прозрачност на собствеността върху медиите и невъзможност да има фиктивни собственици (антимонополно законодателство в сферата на СМИ и свободата на словото);
- Цялостно преосмисляне на процедурите по ЗОП, с оглед недопускане размиване на отговорностите за хода на процедурата и за нейните резултати между органите на изпълнителната власт и оценителните комисии. Въвеждане на задължителен специализиран мониторинг и контрол в хода на процедурите на всички етапи от тяхното протичане. Засилване на публичния контрол над процедурите по ЗОП.

Модерно държавно управление, базирано на дигитализацията

Предлагаме реално действащо и в услуга на гражданите електронно управление

Национален електронен поземлен регистър – чрез него ще имаме възможността да управляваме по-ефективно поземлените ресурси. Ще имаме цялостна информация в реално време за структурата на земеделието: какво можем да очакваме като продукция във всеки един момент, как тази продукция стига до пазара, до кой пазар, кой я произвежда, кой взема субсидии, за какво взема субсидии, какъв е ефектът от тези субсидии, как се отразяват тези субсидии върху доходите на заетите в земеделието.

Единна информационна система, обединяваща пазарите на селскостопанска продукция с платформа за електронна търговия – чрез нея ще дадем достъп на фермерите до пазарите и големите търговски вериги.

Национална електронна система по заетостта, свързваща всички бюра по труда на територията на страната. Тази система ще даде достъп на безработните в

дадена област до пазара на труда в съседен или по-отдалечен район. Допълнително ще се види колко са реално търсещите работа и колко – търсещите социални помощи.

Единен електронен данъчен регистър, обединяващ информация за всяко едно лице: какво имущество има, какви доходи има и какви помощи получава. Това ще даде реална възможност да оценим и усъвършенстваме системата за социално подпомагане, да разграничим пенсиите от социалните помощи и да направим нова пенсионна реформа, която справедливо да преразпределя социалноосигурителните приходи според приноса им.

Електронна здравна карта и здравно досие, съдържащо информация за всяко здравно осигурено лице: кой го осигурява, какви осигуровки внася, какво допълнително доплаща за лечение, кой го лекува, кога и колко пъти го преглежда. Това ще даде възможност за по-ефективно управление на ресурсите в здравеопазването и чувствително ще намали злоупотребите.

Единна електронна образователна система, съдържаща информация за всеки един ученик и студент: в кое училище/университет учи, посещава ли учебните занятия, колко често отсъства, кой му преподава, колко често го оценява.

III. НАЦИОНАЛНА СИГУРНОСТ

Национална сигурност е динамично състояние на обществото и държавата, при което са защитени териториалната цялост, суверенитетът и конституционно установеният ред на страната, гарантирани са демократичното функциониране на институциите и основните права и свободи на гражданите, в резултат на което нацията запазва и увеличава своето благосъстояние и се развива, а страната успешно защитава националните си интереси и реализира националните си приоритети. В многообразието от политики в системата за защита на националната сигурност изключително важно място заемат *отбраната, вътрешната сигурност и общественият ред*.

Отбрана

От началото на прехода до днес Българската армия е обект на непрекъснати експерименти. Много от тях са заимствани от страни, в които са били приложими, но у нас са се оказали неуспешни поради националните особености, историческите обстоятелства и военните ни традиции. В резултат на неправилни и недовършени реформи много от подсистемите на въоръжените сили бяха доведени почти до крах или до значително снижаване на тяхната ефективност. Тези обстоятелства, съчетани и с политически назначения, доведоха армията до невъзможността да изпълнява в пълен обем конституционните си задължения по гарантиране териториалната цялост, независимостта и суверенитета на страната. За излизане от това състояние е необходим нов подход към отбранителната политика, основан на нашите традиции и натрупан опит и на стратегиите за сигурност и отбрана на НАТО и ЕС, на настъпилите промени в средата за сигурност и в състоянието на въоръжените сили.

Среда за сигурност

Отбранителната политика на страната в настоящия период се провежда в динамична, многофакторна и асиметрична среда за сигурност. Светът е изправен пред нови предизвикателства. Задълбочава се противопоставянето в резултат на

настъпилите промени във военния, икономическия и геополитическия баланс. Все по-голямо е влиянието на средата на сигурност върху процесите в обществото. Настъпващите промени в нея изискват нови подходи към изграждане на отбраната на страната и задачите на въоръжените сили.

Състояние на въоръжените сили

Сегашното състояние на въоръжените ни сили се характеризира със значителен некомплект от личен състав, системно недофинансиране, остаряло въоръжение и техника, занижени критерии в подготовката, лоши условия на труд и ниска мотивация на личния състав – причини, довели до намаляване на бойните способности и невъзможност за въоръжените сили да изпълнят в пълен обем задачите си.

На основание промените в средата за сигурност и състоянието на въоръжените сили

нашите приоритети са:

- Формиране на отбранителната политики на основата на Стратегически преглед на сигурността и отбраната и в резултат на него изготвяне на: Бяла книга на отбраната, Закон за отбраната и въоръжените сили, План за развитие на въоръжените сили и План за модернизацията на Българската армия със съответните инвестиционни проекти;
- Изграждане на способности на въоръжените сили, адекватни на заплахите, средата за сигурност и наличните ресурси с цел гарантиране на суверенитета, сигурността, независимостта и защитата на териториалната цялост на страната, подкрепа на населението, органите на държавната власт и на местното самоуправление при бедствия и кризи, участие в охраната на границите на страната и в борбата с тероризма, споделяне на отговорностите като член на НАТО и ЕС и активно участие в полагане на основите на Общата европейска отбрана;
- Изграждане на въоръжени сили със структура и численост, тясно обвързани с необходимите отбранителни способности за ефективно изпълнение целите на отбранителната политика. Мирновременният състав на въоръжените сили се комплектува на професионален принцип и се докомплектува с личен състав и техника от резерва. За военно време нарастването на силите се осъществява с военновременни мобилизационни формирования. Съотношението на личния състав по категории военнослужещи за мирновременната структура се привежда както следва: офицери – 20 на сто, офицерски кандидати и сержанти – 30 на сто, войници – 50 на сто. Пирамидата на войнските звания се възстановява. Българската армия се окомплектова с личен състав, въоръжение и техника на равнище, необходимо за изпълнение на задачите. Личният състав се мотивира и снабдява с всичко необходимо за провеждане на качествен учебен процес и бойна подготовка;
- Хората в отбраната се поставят в центъра на развитието на въоръжените сили, инвестира се в тях, подобряват се условията на труд, възстановяват се социалните права и се повишава грижата за техните семейства. Системата за привличане, набиране и обучение се реструктурира и адаптира към изискванията на пазара на труда. Изгражда се ефективна система за реклама, привличане, подбор, развитие и задържане на военнослужещите. Инвестициите в отбраната се балансират между хората, въоръжението и техниката, бойната подготовка и инфраструктурата. Социалният статус на военнослужещите се повишава и става адекватен на

рисковете при защита на националните интереси. Предприемат се стъпки военната професия да се направи привлекателна и престижна. Повишава се качеството на индивидуалната подготовка, като началната военна подготовка се унифицира, а усилията на войските и щабовете се насочват към ефективно използване на инфраструктурата за напълно покриване нормативите на НАТО за полевата, летателната и морската подготовка;

- Способностите на въоръжените сили се развиват в съответствие с промените в средата на сигурност, като се спазват принципите на достатъчност, приоритетност, интеграция, съвместимост, ефективност и прозрачност. Модернизацията на въоръжението и техниката се осъществява синхронизирано за трите вида въоръжени сили, като наличната бойна техника се поддържа, ремонтира, модернизира и усъвършенства до приемане на въоръжение на нова такава. Модернизацията се реализира като комплексен процес за придобиване на способности. Той, освен закупуване на ново въоръжение и техника, включва промени в организационната структурата, подготовката, доктрините и концепциите, командването и управлението, инфраструктурата и оперативната съвместимост. Подготовката на военнослужещите за работа с новото въоръжение и техника започва предварително, а замяната на старото въоръжение и техника става планово и последователно с цел запазване на необходимите способности;
- Подобряване на структурата и организацията на работа на администрацията, повишаване компетенциите на служителите и издигане ролята на военната експертиза при вземане на решения. Структурата на Министерството се реорганизира и оптимизира с цел повишаване компетенциите на служителите в администрацията; издигане ролята на военната експертиза при вземане на решения и осигуряване на възможност на специализираните структури на МО да планират, организират, провеждат и отчитат политики в отбраната. Инспекторатът на МО става основен орган за контрол. Той оценява: изпълнението на целите на отбранителната политика; способностите на въоръжените сили за провеждане на операции; изпълнението на стратегическите, доктриналните и нормативните документи и ефективността на инвестициите в отбрана.
- Изгражда се система за нарастване на силите и средствата и резерв за нарастване на отбранителните способности на страната. Изготвяне и приемане на нов Закон за резерва на въоръжените сили на Република България.
- Членството ни в НАТО остава в центъра на отбранителната ни политика. Страната ни ще продължава да е активен и предвидим член на Съюза, допринасяйки за успешната му дейност чрез участие в редица инициативи и програми. България ще продължи да работи за развитието на Общата европейска отбрана, като на всеки етап ще допринесе за реализиране на нейните цели съобразно националните си приоритети и възможности. Отбранителната политика на страната се ориентира към постепенно полагане на основите на Обща европейска отбрана. Усилията се насочват към: засилване на сътрудничеството в областта на отбраната в рамките на Европейския съюз; активно участие в усилване на колективната защита и отстраняване на съществуващите пропуски в отбранителната политика; постепенно увеличаване на обхвата и ефикасността на разходите за отбрана; създаване на единен пазар в областта на отбраната, до който достъп да имат и по-малките предприятия, участващи във веригата на доставките; гарантиране на защитата на националните интереси в областта на отбраната в преходния период;
- Подобрява се инфраструктурата чрез ремонтиране на сградния фонд за подобряване на условията на труд и се изграждат несемейни и семейни жилища в

казармените райони или в близост до тях за военнослужещите без жилища. Предприемат се действия за освобождаване от излишните имоти, акумулиращи непрекъснато нарастващи разходи. Основната част от приходите от пазарната реализация на имотите се заделя за проекти по модернизация на въоръжените сили. За целта се пристъпва към необходимите законодателни промени. Преразглежда се и схемата за охрана на имотите, с цел реализиране на икономии и подобряване опазването на държавното имущество;

- Инвестиционната политика се насочва основно за придобиване на продукти, носещи отбранителни способности. Инвестиционните проекти максимално се съчетават с ресурсните възможности на икономиката. Предприемат се и действия за по-активно използване на агенциите на НАТО и Европейския фонд за отбрана за реализирането на инвестиционни проекти за въоръжените сили. Материалните ресурси за нуждите на отбраната с приоритет се осигуряват от националната икономика, а при необходимост и чрез внос, при спазване на националното законодателство и процедурите на НАТО и ЕС. За изграждането и развитието на отбранителните способности в дългосрочна перспектива гарантирано се заделят необходимите финансови ресурси за отбраната;
- Финансовите ресурси за отбрана се изразходват целесъобразно, икономично и при пълна прозрачност;
- Военнообразователната система се привежда в съответствие с потребностите на въоръжените сили, синхронизира се с националното и европейското законодателство в областта на висшето образование, а научноизследователската работа се обвързва с модернизацията и с потребностите на въоръжените сили и технологичната и индустриалната база на отбраната;
- Сътрудничеството с ветераните и военнопатриотичните съюзи и организации за патриотичното възпитание на младежта се подобрява и регламентира с цел активното им използване за укрепване на връзките на армията с обществото и гражданите за издигане престижа на въоръжените сили;
- Разходите за отбрана се извършват в съответствие с целите на отбранителната политика, без да засягат интересите и целите на други сектори на обществото.

Тъй като в документ с обема на Визията е невъзможно да се отразят детайлно всички характерни особености на политиките и приоритетите на БСП в тази област, те подробно са разработени и формулирани в Концепция за политиката и основните приоритети на БСП в областта на отбраната и въоръжените сили.

Вътрешна сигурност и обществен ред

Система за сигурност, която използва държавната власт в интерес на народа

Най-осезаемото и видимо проявление на държавната власт и на нейното отношение към сигурността на хората са органите за сигурност. Те са основният инструмент, чрез който обществото има право да използва сила, за да осигури изпълнението на законите и защитата на правата на гражданите.

Сътресенията в тези системи, породени от непрекъснатите експерименти, наречени „реформи“, тяхното последователно деформиране и обезличаване, силно разклатиха доверието на гражданите не само към системата за сигурност, но и към държавата изобщо.

Безпринципното и хаотично наливане на стотици милиони лв. не може да компенсира структурните и функционалните дефицити на системата. Полицията е с

неадекватна организационна структура, със звена с дублиращи се функции, неадекватна на задълженията за правна подготовка и с кадрови недокомплекти.

Очевидна е политическата намеса и натиск в системата за сигурност. Затова е необходимо принципно ново отношение на държавата към сигурността на гражданите. Предвижданите по-долу мерки могат да се осъществят без ангажиране на допълнителни публични средства, а чрез разумна трансформация и пренасочване на ресурси, за които са нужни единствено професионални знания и политическа воля.

Основните цели на визията ни за този сектор са:

- Възстановяване на ролята на държавата в охраната на обществения ред и в борбата с престъпността;
- Осигуряване на спокойствие и ефективна защита на гражданите от престъпни посегателства;
- Гарантиране на равна сигурност и защита на всеки гражданин, независимо от неговия социален статус, възраст, етнос и местоживееене;
- Изкореняване на корупцията от системата за сигурност.

Министерство на вътрешните работи

Полицията, която е най-пряко и най-често в контакт с гражданите, трябва да служи именно на гражданите; да работи изцяло в техен интерес и в тясна комуникация с тях. Това може да се случи единствено в условията на партньорство. Затова и системата на МВР трябва да се превърне в такава, в която всеки гражданин да има възможността да заяви своя проблем, да получи помощ и съдействие, както и сам да съдейства. Целта е да се постигне по-лесна и по-ефективна комуникация с хората, възможности за бързо сигнализиране и за незабавна реакция на сигнали на граждани и бързо полицейско производство.

За това са необходими промени, след които:

- МВР е концентрирано върху своите задачи и е ефективно в работата си. Крайно е наложително да се предложи нов модел на функциониране на МВР, изграден върху ясни принципи и водещ до конкретни резултати, а именно: реално усещане за сигурност у гражданите и удовлетворяване на справедливите очаквания на гражданите и служителите;
- Служителите на МВР са на терен, а не по бюрата. В резултат от безкрайните реформи в МВР съществуват множество звена, чиято дейност се дублира. Пряко следствие на подобни недоразумения е нарастването на администрацията за сметка на служителите, действащи на първа линия. Ще преобърнем тази тенденция.
- МВР е съсредоточило своите сили в „горещите точки“. Ще изградим нова организация за профилактика на престъпността на териториите, основана върху задълбочено познаване на рисковите контингенти и постоянното им наблюдение. Борбата с битовата престъпност да се издигне до висок приоритет.
- МВР е видимо за гражданите. Ще осигурим значително по-голямо видимо полицейско присъствие във всички населени места в страната без оглед на тяхната отдалеченост и големина. Пълно и равно покритие на територията до най-малките населени места с полицейски сили и постоянно наблюдение.
- МВР е способно в противодействието на корупцията. Ще създадем нов капацитет за борба с престъпленията срещу интересите на държавата в сферата на икономиката. Наблюдение и контрол на уязвимите и с висока степен на корупционен риск управленски процеси, длъжности и работни места. Създаване на организация за

оперативно наблюдение и превенция и противодействие на корупцията по цялата верига на всички етапи на обществените поръчки.

- МВР е адекватно в битката срещу организираната престъпност, борбата с наркотрафика и наркоразпостранението, превенцията на тероризма, превенцията на трафика на хора, пресичането на каналите за нелегална миграция. В този аспект е наложително съставянето на цялостна Концепция за гранична сигурност, която да предложи ясно разграничаване на отговорностите между институциите, да определи показатели за състоянието на граничната сигурност и варианти за реагиране на отговорните институции при влошаване на обстановката.
- МВР е способно да реагира при кризи. Цялостно преразглеждане на съществуващата система за предотвратяване и реагиране на терористични заплахи чрез създаване на гъвкави, мобилни звена с достатъчна численост, които да имат комплексни функции по опазване на обществения ред и ефективно да реагират при усложняване на обстановката едновременно в няколко района на страната. Увеличаване на тактическите им възможности чрез нарастване на броя и вида на техническите средства, в т. ч. такива, основани на нови технологии.
- МВР отговаря за охраната на реда в населените места, в охраната на стратегическите обекти и критичната инфраструктура. Ще преустановим практиката сигурността на хората да се приватизира в полза на частни охранителни компании. Тяхната сигурност, както и тази на важни за страната ни обекти, е изключителна държавна отговорност.
- МВР е с основен принос за високоефективно разследване и доказване на престъпленията. Предлагаме нова организация на взаимовръзката, координацията и взаимодействието на разследването с полицейското оперативното издирване.

Служителите в МВР

Основната ценност на сектора за сигурност като система са неговите служители. Въпреки безкрайните „усъвършенствания“, „експерименти“ и опити да се приложат механично чужд опит и практики, сегашното му състояние е катастрофално, а статутът на служителите му през годините се промени само в негативен план. Службата в МВР става все по-непривлекателна, вместо да е символ на престиж и висок статус в обществото.

Затова, разработената от нас Визия включва:

- Справедливо възнаграждение на служителите, което да не е по-ниско от средната работна заплата в държавния сектор и въвеждане на механизъм за своевременното му индексирание;
- Особено внимание се обръща на доходите на служителите, действащи на първа линия и се изгражда система за допълнително повишаване на тези доходи в зависимост от постигнатите резултати;
- Гарантирано кариерно развитие и повишаване на социалния статус;
- Законови гаранции, че служителите са неприкосновени при изпълнение на служебните си задължения и са уверени, че когато ги изпълняват добросъвестно и в интерес на обществото, зад тях стои цялата държава, чиито конкретни представители те са всъщност;
- По-добри условия на труд на полицаите. От години огромна част от бюджета на МВР се разходва за възнаграждения. Ние ще реструктурираме системата и бюджета така, че да бъде гарантирано материално-техническото обезпечаване на дейността на служителите и подобрена материално-техническата база;
- Нулева толерантност към недобросъвестни и корумпирани служители.

Реформа на съдебната система

- Ще работим за:
  - повишаване на бързината на досъдебното производство;
  - повишаване ефективността и качеството на наказателния процес, за гарантиране на обективността му и за отстраняване на възможностите за неговото затрудняване и забавяне;
  - регулиране натовареността на съдиите, като гаранция за по-добър съдебен процес;
- Ще създадем инструментариум и гаранции за независимост на магистратите и за недопускане на натиск и влияние от страна на политически и корпоративни интереси;
- Основен критерии за кариерно развитие на магистратите да бъде броят на отменените актове;

Приложението на нашата Визия ще доведе до:

- Гарантиране на достъпа до правосъдие и равно третиране на всички участници в процеса. Премахване на икономическите бариери пред гражданите да търсят правата си в съда;
- **Завишаване на контрола върху съдебното изпълнение и въвеждане на таван на начисляваните такси и възнаграждения на съдебните изпълнители;**
- Преустановяване на всякакви опити за ограничаване на публичността на правосъдието, особено на административното;
- **Противопоставяне на опитите чрез международни споразумения да се въведат арбитражи, които заобикалят националните и европейските съдебни институции** и налагат юридическа отговорност на държавата за провежданата от нея социално-икономическа политика;
- **Регресни иски** на държавата спрямо виновните длъжностни лица от държавната и общинска администрация, чиито действия и/или бездействия са довели до осъдителни решения по Закона за отговорността на държавата и общините за вреди или по Европейската конвенцията за защита на основните права и свободи;

Радикалният ислям

Радикалният ислям не е чужд проблем за днешното българско общество. Досегашната българска и общоевропейска политика към радикалния ислям, т.е. към представата, че Ислямът стои **над действащите закони** на държавите и че светската гледна точка е допустима само когато не противоречи на кораничните норми, е неприемлива. Отношението на държавите членки на ЕС към мюсюлманските въпроси е нееднозначно. Европа първо канеше и привличаше мюсюлмански мигранти, водена от представата, че има недостиг на работна ръка; след това стартира процеси по предоставяне на **гражданство**, често не по общия ред за **натурализация**. Днес **императивно се приема, че европейските държави са длъжни** всестранно да обгрижват мигрантите и да бдят за религиозните им свободи, необвързано с националните правни порядъци.

Неудачно е съподчиняването на въпроса за исляма на въпроса за тероризма. Неприемливо е също така игнорирането на **заплахите от радикализация** с аргументи за зачитане на свободата на вероизповедание.

Ние обвързваме въпроса за исляма с въпроса за **неприемливостта на фанатизма**. Противопоставянето на религиозния фанатизъм следва да е част от нашата Стратегия за национална сигурност при строго зачитане на свободата на вероизповедание.

Външна политика

България се нуждае от ясни дългосрочни насоки за външната си политика, в които да преобладават реализмът и постоянната грижа за запазване на националните ни интереси.

Светът днес

Международният ред, установен след края на Студената война, не отговаря на съвременното състояние на света. Либералният модел, изиграл своята роля за икономическото и политическото развитие на западните демокрации, довел до глобализацията, не дава адекватни отговори на проблемите. Многообразието на общества, култури, ценности, все повече отрича идеята за този тип развитие като единствено възможно и универсално. Формират се нови икономически и политически центрове. Променят се съществуващите съюзи. Вървят процеси на регионализация и дезинтеграция.

Европейският съюз е най-висшата степен на съществуваща регионална интеграционна общност. От 2008 година насам, обаче, поредица застъпващи се кризи доведоха до центробежни тенденции, до все по-видимо развитие на Европа на няколко скорости, което създаде предпоставки за регионализация вътре в Съюза и за все по-отчетливо ценностно противопоставяне на източноевропейския консерватизъм и западноевропейския либерализъм.

В същото време Русия и Китай, които се стремят да създават свои интеграционни общности, заедно със САЩ, чиято роля на световен хегемон отслабва, се очертават като основни играчи във формиращия се полицентричен свят.

Промените засягат най-важните сфери на международната система – политика, икономика, сигурност. Основното обаче е, че в процесите на реструктуриране се засили ролята на ценностите и ценностните модели като структуроопределящи фактори. Ценностните противоречия наред с икономическите интереси са и в основата на заплахите в сферата на сигурността, както и на повечето конфликти и сблъсъци в света. Изграждането на нов световен ред е в ход, но се осъществява хаотично, неконтролирано и непредсказуемо, което създава сериозни рискове за мира и сигурността.

В тези условия системата за европейска сигурност и сътрудничество се превръща в един от стълбовете, чието развитие би могло да даде тласък както на движението на ЕС в позитивна посока, така и на процесите в Европа и света като цяло. Засега сигурността и сътрудничеството в Европа се изграждат и развиват главно в рамките на отношенията САЩ, НАТО, ЕС, Русия. Самата архитектура на сигурност и сътрудничество е построена на основа на противопоставянето и нерядко съдейства за неговото засилване. Основните инструменти – ООН, СЕ, ОССЕ, диалогът НАТО – Русия, както и големите регионални инициативи не са достатъчно ефективни и не създават възможности, за да се надскочат реминисценциите на Студената война.

Очевидно са нужни нови по-радикални и смели концепции и действия, които да преодолеят противопоставянето и разделителните линии. Те трябва да се базират на полицентричността, баланса на интересите, баланса на силите. Да се търсят общи

системи от мерки и действия, общи защитни механизми и инструменти срещу новите глобални заплахи.

България в глобалния свят

В тази сложна международна среда България не може да бъде само наблюдател на процесите, а трябва да участва съдържателно и да има своя принос самостоятелно и чрез международните организации, в които членува. Все по-важно е да се формират ясни приоритети, да се поемат реалистични и съобразени с възможностите на страната международни ангажименти, да се полагат постижими цели във външната политика.

Българската външна политика следва да фокусира своето внимание и ресурси в следните насоки:

- **подкрепа за активизиране на регионалното сътрудничество в Югоизточна Европа и за продължаване на политиката на разширяване на Европейския съюз със страните от Западните Балкани;** въз основа на подхода за индивидуална оценка на страните кандидатки, в рамките на преговорния процес България следва да отстоява интересите си в отношенията със своите съседи; добронамереното изпълнение на Договора за приятелство, добросъседство и сътрудничество от страна на Република Македония трябва да бъде водещ критерий за българската подкрепа за членството на страната в ЕС; съблюдаването на правата на Българското национално малцинство в Република Сърбия е ключов елемент от подготовката на страната за присъединяване към ЕС и България трябва да следи внимателно този въпрос; развитието на инфраструктурата и свързаността на страните от региона е предпоставка за стабилност и устойчиво икономическо и социално развитие и България трябва да допринесе за осигуряване на политическата и финансовата подкрепа за този процес;
- **усилия за разширяване на възможностите за взаимодействие между страните от Черноморския регион** в сфери като търговията, транспорта, туризма и енергетиката; за България е от ключово значение да се намали напрежението между черноморските държави Украйна и Русия и да се избегне ескалация на противопоставянето между НАТО и Русия в Черно море;
- трябва да бъде отчетено, че тези два региона – Балканите и Черно море, в които България може да има значителна собствена роля, все повече се очертават като едно от главните полета за нарастващо противопоставяне на **основните геополитически сили в очертаващия се нов полицентричен световен ред – САЩ, Китай и Русия.** Те проявяват засилена активност и подкрепят различни регионални инициативи. Това съперничество създава рискове, но един умел и зрял подход на страните от тези частично припокриващи се региони може да ги превърне в нови възможности за развитие.
- **нормализиране на отношенията с Руската федерация** - стратегически важен аспект от реализацията на националните ни интереси; сътрудничеството с Русия трябва да има за приоритет икономиката и енергетиката; политиката на противопоставяне и икономически санкции, провеждана от Европейския съюз, е непродуктивна, следва да бъде ревизирана и заменена с политика на диалог и взаимно уважение;
- **стратегическите отношения със САЩ остават ключов приоритет** за българската външна политика както на двустранно равнище, така и в рамките на НАТО; военното сътрудничество е важен, но не единствен компонент в тези отношения; повече усилия следва да бъдат положени в сфери като науката и иновациите, инвестициите

във високотехнологични производства; премахването на визовия режим за българските граждани е един от нерешените въпроси, по които работата трябва да продължи;

- **нови възможности за икономическото сътрудничество с Китай** се създадоха чрез инициативите „16+1“ и „Един пояс, един път“; интересът на Китай към Източна Европа и в частност към Балканите все още заобикаля България и този потенциал трябва да бъде развит в подкрепа на икономическия растеж и инвестициите в инфраструктура;
- **отчетливо отстояване на националните ни интереси в международните организации**, в които България е член; красноречиви са примерите с **Истанбулската конвенция на Съвета на Европа или Пакта за миграция на ООН, срещу които БСП се обяви категорично** – подкрепата за тях беше оттеглена от правителството едва след силен обществен и политически натиск;
- **пресичане на тенденциите за политизация на българската дипломатическа служба** и развитие на професионални кадри, които да представляват България достойно и със самочувствие пред света; **засилване на ролята на МВНР за развитие на външноикономическите връзки, привличане на чуждестранни инвестиции, както и по въпросите на енергийната сигурност;**
- **нова стратегия за работа с българите в чужбина** – те са част от българската нация и трябва да получават нужната подкрепа, за да запазят връзката си с родината, като в същото време бъдат приобщени към постигане на националните приоритети в международен план; българските общности по света трябва да бъдат разглеждани и като естествен мост в отношенията между България и страната, в която те живеят и работят, при условие, че техните права се съблюдават;
- **съдържателно участие на България при формиране на Общата външна политика и политика за сигурност на Европейския съюз** – страната ни има експертни възможности и може активно да сътрудничи по важни за нашата национална сигурност външнополитически въпроси като Иран, мирния процес в Близкия изток, борбата с тероризма, миграцията.

България в Европейския съюз

Европа, която така впечатляващо се справи с последствията от Втората световна война и от падането на Берлинската стена, се оказа неподготвена за кризи, несравними с вече преодолените.

В новите условия Европейският съюз е изправен пред съдбовни проблеми и решения. Кризата в Гърция, проблемите в Еврозоната, мигрантската криза, огромната задлъжнялост на държавите в ЕС, рязкото нарастване на неравенството и широкото разпространение на несигурни форми на заетост, отслабването и постепенното орязване на социалните разходи, Брекзит, двойните стандарти, разделянето и противоречията между отделни групи страни по осите „Север–Юг“, „Запад–Изток“, „стари членове – Вишеградска четворка“, битката между големите, диктатът им върху малките са показателни за сложността на проблемите и за противоречията в ЕС. Чувството за изоставеност пряко подхранва евроскептицизма и възхода на популизма. Постоянен остава рискът от възникване на крайни, антидемократични и антисистемни политически движения и партии.

В тези условия Европа е изправена пред голямото предизвикателство да се реформира и да спечели отново доверието на своите граждани. Реформи, в които и

България, като пълноправен член на Съюза, трябва да участва активно, а не да бъде пасивен слушател на европейската сцена.

Пълната интеграция на България в ЕС изисква ясна стратегия и последователни държавни усилия за присъединяване към Шенген; отпадане на механизма за сътрудничество и проверка, както и равноправно участие на страната в общеевропейските политики за сигурност и отбрана. Интеграция, която поставя България в ядрото на един обединен и силен Европейски съюз:

- ЕС, който възстановява и развива Европейския социален модел и защитава правата и интересите на своите граждани, като извежда на преден план преодоляването на остри социални неравенства и бедността;
- ЕС, в който политиката на сближаване е израз на солидарност и заличаване на неравенствата между държавите членки, а Кохезионната политика получава по-широки перспективи чрез адекватна Многогодишна финансова рамка (МФР), предвиждаща нови собствени източници на финансиране и реални инвестиции в растеж и заетост, посредством балансирано регионално развитие;
- ЕС, който не въвежда „различни скорости“ на развитие и не задълбочава разделението между отделните държави;
- ЕС, който формира своите политики в икономиката, социалната сфера и външната политика на основата на баланса на националните интереси на държавите членки.
- ЕС, в който Западните Балкани имат ясно европейско бъдеще, а Черноморският регион е център на активни усилия от страна на ЕС в областта на мира, сигурността, екологията и други сфери на стратегическо партньорство с държавите от региона;
- ЕС, който в процеса на Брекзит защитава правата на европейските граждани, включително и социалните права на българите във Великобритания.

ТРЕТА ГЛАВА

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

I. НОВ ПЪТ КЪМ УСТОЙЧИВО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Провежданата през последните три десетилетия икономическа политика в България беше непоследователна. Избраните през този период грешни икономически модели се провалиха. Начинът, по който се смени собствеността, наложи икономически отношения и рамка, които позволиха разрушаване и разграбване на националното наследство (патримониум) и които пренасочват произведените блага към малцинство, за сметка на мнозинството граждани на страната. Вече три десетилетия системата се крепи на алчността. Обещаният просперитет отдавна е закъснял и с всяка изминала година нещата се влошават. Но вместо да бъдат направени истински промени в проваления модел, сегашните управляващи напират сили да запазят статуквото и със сигурни стъпки ни водят към катастрофа. Днес страната ни е най-бедният и изостанал член на Европейския съюз. За да достигне благосъстоянието на останалите държави, **България се нуждае от икономически растеж, базиран на потребление и износ на продукция с висока добавена стойност.** В момента ние изнасяме суровини и слабо обработени междинни продукти за другите европейски икономики, които ни ги „връщат“ обратно вече доработени и с добавена стойност, която са запазили за себе си. Днес България предоставя 16% от анодната мед, 8% от рафинираната мед, 6% от оловото и 4% от цинка в ЕС.

Предметът на износа не е единствен проблем. 80% от износа се реализира от 40 фирми, при 420 000 регистрирани по ДДС. Аналогично е положението с вътрешното потребление. През изминалата година приходите на 100-те най-големи български компании нараснаха с 14% и са на стойност 66 млрд. лв. От тях 70% са в секторите горива, енергетика, метали, търговия. Обратно, секторите, в които в миналото традиционно сме били пионери – като земеделие, преработвателна промишленост, химия и производство на машини и оборудване, които са с потенциал за висока производителност и добавена стойност, заемат едва 15%.

Икономическата промяна, от която се нуждаем, изисква нови идеи, ново мислене, изисква да се учим от тези, които се трудиха преди нас и от онези, които се трудят в другите страни. Необходимо е структурно модернизиране на икономиката, за да постигнем оптимален ефект – да преобразим икономиката си така, че да я превърнем в

икономика за мнозина, не за малцина

Това означава инвестиции в по-съвършени производствени технологии, заетост на по-квалифицирани работници, по-висока вътрешна добавена стойност и промяна в условията за правене на бизнес в страната. От началото на прехода едрият бизнес бяга от националната си отговорност да гради икономическия облик и мощ на страната, но продължава да прибира „тлъсти“ дивиденди в джобовете си, докато по-малките фирми търпят тежки загуби и едва запазват равновесие над ръба на фалита. Наложително е да се възстанови справедливостта, насочена към малките и средните предприятия, за да получат те онова, което им е необходимо, за да модернизират и разширят българската икономика. Икономическата справедливост трябва да бъде основната нишка, по която икономиката работи. Така ние разбираме да се дават равни условия за всички и да се

изгражда нова смесена икономика, където пазарните принципи се надграждат със засилено държавно преразпределение на доходите. Това е сила, която, вярваме, обединява всички нас и с която заедно ще променим България.

Инвестиции в нови и с висока добавена стойност родни производства

Структурата на икономиката ни е такава, че налага постоянен приток на свежи инвестиции. За изминалите 10 години наблюдаваме тотален срив на чуждестранните инвестиции в България. От 17,2 млрд. лв. през 2007 г. те спадат 10 пъти – до 1,9 млрд. лв. през 2017 г. Това е по-малко от тези 2,25 млрд. лв., които българите, емигрирали в чужбина, са изпратили на своите близки в страната през същата година. Парадоксално е, че за изминалото десетилетие общото ниво на инвестициите е непроменено – все 18 млрд. лв., докато за същия период БВП нараства 1,6 пъти. Понижението на чуждите инвестиции е видимо не само в абсолютните стойности, но и като дял от brutния вътрешен продукт (БВП) на страната – от 27.9% през 2007 г. до 1.9% през миналата година.

Това е така, защото brutната норма на инвестиране за периода (т.е. съотношението brutни инвестиции в дълготрайни активи спрямо brutната добавена стойност, създадена в производствения процес) се е свила наполовина – от 48,16% на 24,16%, по данни на Евростат. За последната декада общият обем на чуждите инвестиции е толкова незначителен, че не оказва ефект върху икономиката. Превърнали сме се в икономика на услуги, финансово посредничество, търговия с недвижими имоти и консуматорство.

Затова следва да заложим преди всичко на публичните инвестиции, защото практиката показва, че ако например инвестираме 2,5 млрд. лв., то това води до увеличаване на БВП с 5 млрд. лв. за 5 години. Според нас публичните инвестиции трябва да имат преди всичко социален ефект.

Ние можем да изградим бъдещето си чрез инвестиции и като публичните, а не частните инвестиции, са решаващи.

Инвестициите в България са гаранция за по-устойчиво и дългосрочно развитие. За да се даде реална възможност за това, са необходими няколко спешни мерки: намаляване на административните пречки пред бизнеса, изкореняване на корупцията, подобряване на инфраструктурата, поддържане на стабилна политическа среда, подобряване работата на администрацията и на съдебната система.

Настоящите конкурентни предимства на българските фирми са свързани преди всичко с по-ниските цени, дължащи се на недооценената и следователно по-евтина работна ръка, но такива предимства са нетрайни. В съвременните условия потребителите са готови да платят по-високи цени за по-висококачествени, диференцирани, нови, уникални продукти и услуги, бързина на доставките, високо качество на маркетинг и мениджмънт и т.н. Българските фирми отстъпват на своите конкуренти на европейските пазари по отношение на тези елементи. Необходимо е стимулирането на инвестициите в страната да се утвърди като национална политика, както в останалите държави. В настоящите условия това означава първо да се „събуди“ българският капитал, който стои в банките и не може да намери сигурна среда. За целта е наложително да се промени концепцията и да се поставят и българския, и чуждестранният инвеститор на равна основа. Нека първо са даде тласък на инвестиционния процес, а после да се търсят чужди капитали. Необходимо е да се погледне на държавата като на инвеститор номер едно-партньор, а не като на конкурент. Едва тогава икономиката ни ще стане привлекателно място за външни капитали. Това е възможно, ако държавата участва с дялово финансиране в проекти.

Ще приложим секторна стратегия за привличане на инвестиции в страната, на базата на която са определени следните сектори, към които приоритетно следва да се насочват инвестициите в България: електротехника и електроника, информационни и комуникационни технологии, земеделие и хранително-вкусова промишленост, машиностроене и по-специално транспортно оборудване, транспорт и логистика, здравеопазване и фармацевтика, химическа промишленост и производство на изделия от каучук и пластмаса. България е с отлични изходни предпоставки и за развитието на биологично земеделие, което е с възможности за реализиране на висока добавена стойност.

На инвеститорите ще предложим „Социален инвестиционен пакет”

Това означава, че с държавно гарантирани ценни книжа и с по-висока доходност ще се набират средства за финансиране на проекти в областта на социалните инвестиции, „зелената“ икономика, новите форми на образование, селското стопанство и др. Земеделието изпитва остра необходимост от възстановяване на хидромелиоративните съоръжения, което предопределя и едно от направленията на социалния инвестиционен пакет.

Държавни фирми и социални предприятия

Смесената икономика се състои в баланса между частната и публичната икономически активности. За целта е необходимо да се укрепят държавните активи в икономиката, а управлението им да се постави на пазарен принцип. Подготвили сме специално законодателство за предприятията с над 50% държавно или общинско участие. Необходимо е професионално мениджърско управление при конкурсно начало, отчетност и прозрачност в управлението, за да се гарантират приходи в държавния и общинските бюджети. Това означава, първо, управление на основата на свободния пазар, което веднъж завинаги ще пресече зависимостта на държавния и общинския сектор от политическите промени. Второ, оздравяване на публичните предприятия и превръщането им в ефективен начин за трупане на финансови средства за държавата и излизане на българските държавни фирми на външни пазари. Печалбата от тези предприятия ще се акумулира в „Държавен инвестиционен фонд”.

Категорично се обявяваме против отдаването на концесии на стратегически за българската икономика предприятия и на обекти с национално значение, както и на обекти – елемент от критичната инфраструктура. Ще преразгледаме концесиите за значимите природни богатства на страната.

Нов подход в засилване на социално-икономическата роля на държавата е създаването на **нов тип организация или предприятие – със социално-икономическа цел:**

Социалното предприятие е оператор в социалната икономика и негова цел е позитивното въздействие върху обществото

То предоставя за пазара стоки и услуги по новаторски и предприемачески начин и използва своите печалби основно за постигане на социални цели. Социалното предприятие се управлява по открит и отговорен начин, като включва служители, потребители и заинтересовани трети страни, засегнати от нейните търговски дейности.

Друга форма на тези предприятия са кооперациите в страната. Еднаквите ценности и принципи на кооперативното движение и социалната икономика, като

връзки с местния район, сътрудничество или солидарност и др., са основни стълбове за гарантиране на процесите на устойчиво развитие в техните четири измерения: екологично, икономическо, социално и институционално. Обединени под девиза „Всички заедно можем повече“, те непрекъснато доказват, че са неизменна част от живота на българското общество и със своята дейност допринасят за неговото стопанско и социално развитие.

Нови социални предприятия могат да се създават и на основата на публично-частно партньорство с общините и държавата. Главното е да не разпределят директно печалба между собствениците, а ефектът от финансовите резултати да се пренесе върху заинтересованите социални групи. Пример за подобен род дейности са: **болници и лечебни заведения, доставката на евтини генерични лекарства от последно поколение за населението или снабдяването със стоки от първа необходимост в необлагодетелстваните и обезлюдени райони.** Следвайки тенденциите и насоките на ЕС в развитието на социалната икономика и възможността за ползване на европомощи и финансиране при осъществяване на тази дейност, условно приемаме социалните предприятия основно да оперират в следните 4 области:

- работна интеграция – обучение и интеграция на хора с увреждания и безработни;
- лични социални услуги – здравеопазване, благосъстояние и медицинска помощ, професионално обучение, образование, здравни услуги, услуги за отглеждане на деца, услуги за възрастни хора или помощ за хора в неравностойно положение;
- развитие на необлагодетелстваните райони – социални предприятия в отдалечени селски райони, схеми за развитие/реhabилитация на квартали в градските райони, помощ за развитие и сътрудничество за развитие с трети държави;
- други – включително рециклиране, опазване на околната среда, спорт, изкуство, култура или историческо съхранение, наука, научни изследвания и иновации, защита на потребителите и любителски спортове.

Достъпът до нови пазари е ключов за българските държавни и частни предприятия

Като се отчитат рисковете, които съпътстват навлизането на нови външни пазари, предлагаме засилена държавна подкрепа в лицето на Българската агенция за експортно застраховане (БАЕЗ). Застрахователният капацитет на БАЕЗ ще се засили, така че да даде първоначален тласък на износа на продукти на малките и средните предприятия, при който държавата поема рисковете, стига последните да са разумни и премерени. Като мярка в подкрепа на морския клъстер ще създадем гаранционен фонд в подкрепа на корабостроенето и кораборемонта.

Необходимо е разнообразяване и улеснение на достъпа до финансиране на промишлени проекти чрез развитие на небанковите канали – от фондове за рисково финансиране, пенсионните фондове и др., въобще от капиталовия пазар, както в останалите икономики, където това е утвърдена практика. Това означава реален първоначален тласък и развитие на сегмента за малките и средните предприятия на Българската фондова борса, чрез който малки, бързо развиващи се фирми, без дълга финансова история, да набират капитал чрез опростена процедура, без проспект за публично предлагане и без да имат статут на публични дружества.

Създаване на благоприятна бизнес среда

Основна пречка пред инвестиционния процес са няколко трайно насадени, но непремахнати фактора: недостиг на квалифицирани кадри, лоша инфраструктура,

корупция и непреодолени административни тежести. Свързване на нов промишлен комплекс към комуналните услуги (електричество и водоснабдяване), например, отнема толкова много време, усилия и средства (поради бавните процедури на местно ниво), че е в състояние да накара инвеститора да съжалява и да се откаже от последващи проекти в страната.

Процедурите по несъстоятелност също са повод за резерви – процесът на обявяване на фалит отнема средно над 3.5 години. През това време активите не носят доход, а предприемачите не могат да си върнат инвестициите, което увеличава първоначалния риск.

Устойчива икономика е немислима без благоприятна бизнес среда. Успоредно с ускореното продължение на процеса на облекчаване на лицензионните, разрешителните режими и другите административни тежести остават неразвитите въпроси с фирмите, които са изпаднали в затруднено положение, несъстоятелност и фалит.

Един от основните приоритети е разрешаването и „топенето“ на междуфирмената задлъжняlost

В тази връзка трябва да се вземат законодателни инициативи и мерки, които създават условия за втори шанс на закъсалите фирми, които искат да се върнат в пълноценен правно-икономически оборот: реструктуриране /оздравяване/извънсъдебни споразумения. Друга наша цел е развитие на публично-частното партньорство, като начин за обединяване на усилията на държавата и на частната инициатива за насърчаване на стопанската дейност.

Производство и индустриални зони

Няма спор, че икономиката ни се нуждае от „възраждане на индустрията“. Това е онази промяна в структурата на стопанската дейност и внедряване на технологии, за които се очаква да предоставят по-добри перспективи за икономически растеж и социално благоденствие. **Цел на индустриалната политика на България е да стимулира търсенето в страната, да обезпечи експортно ориентирана икономика и да насърчи инвестиционния процес.** Възраждането на индустрията е силно обвързано с иновациите и с оптимизацията в традиционните производства, без които българската промишленост не е конкурентоспособна на световните пазари. Наша цел е създаване на български иновационен индустриален модел, основаващ се на прилагане на интегрирана политика между отделните сектори с цел повишаване на равнището на образованието, на науката, на технологиите и иновациите. Ключов етап за осъществяване на този нов модел е разработването на биотехнологиите, нанотехнологиите, новите материали, фотониката, микро- и наноелектрониката, както и внедряване на нови производствени схеми и системи. Това ще даде основа за развитието на широка гама от нови производствени процеси, стоки и услуги, като индустрии от ново поколение през следващото десетилетие. **Така българската индустрия ще бъде поставена на нови икономически основи, базирани на знанието, което ще я направи по-конкурентоспособна, ориентирана към проучванията и иновациите с цел постигане на по-устойчива, интелигентна и приобщаваща икономика.**

Възраждането на индустрията се фокусира върху индустриалните зони по региони и превръщането им в притегателен център за инвестиции и иновативни технологии. Предлагаме да се определи и внесе ред в дейността на индустриалните

зони и взаимоотношенията между фирмите, компанията, която управлява зоната и държавата и да се реши проблемът с дългите срокове при съгласувателните процедури.

Да се увеличи финансовият капацитет на Национална компания индустриални зони (НКИЗ), като тези средства се насочват по три оси:

Местоположение. Средствата по тази ос се разпределят на регионален принцип и според степента на развитие на индустриалната зона – действащи, в развитие и за създаване на нови.

Инфраструктура. Държавата ще инвестира в изграждане на инфраструктура в зоните и след това да се привличат инвеститори.

Кадри. Държавата ще инвестира чрез партньорство между НКИЗ и средните и висшите училища по региони в нови образователни програми, свързани с профилиране на средното образование по места и обвързването му със специалности, в пряка връзка с индустрията, както и за изграждане на единна база данни на завършващите ученици и студенти в региона.

Допълнително НКИЗ ще разполага с венчър капитал, за да участва в реализирането и управлението на проекти в следните приоритетни области:

- „интелигентните градове“ чрез публично-частното партньорство между висшите училища, общините и бизнеса, приоритет за по-малките областни градове с технически ВУ;
- изграждане и развитие на индустриални зони на терените на съществуващи в миналото и разрушени промишлени предприятия;
- оптимизиране на продоволствените вериги. Стимулиране на преработвателната промишленост и прецизното земеделие в малките населени места в близост до индустриалните градове.

Извън индустриалните зони фонд „Индустрия“ ще финансира проекти в индустриални сфери, приоритетни по региони.

За преодоляване на задълбочаващите се регионални различия ще създадем нови финансови инструменти, които ще осигурят дългосрочно финансиране на важни инфраструктурни обекти, като предприятия за преработка на отпадъците, пречиствателни станции за питейна вода, хидромелиоративни съоръжения, енергийни проекти и др., чрез публично-частни партньорства и инфраструктурни облигации от страна на държавата и общините.

Военнопромишлена индустрия

Въпреки огромните промени в икономиката на страната, военнопромишлената индустрия успя да запази част от пазарите си в чужбина и да остане един от стълбовете на българската промишленост. Това се дължи преди всичко на инициативността на нейните ръководители. Българската държава през последните десетилетия на практика се оттегли от този важен за националната сигурност отрасъл. Доказателство за това е отсъствието на големи поръчки за българската армия през последните 30 години.

Влошаването на военнополитическата обстановка в нашия район изисква изработването съвместно с представителите на военнопромишлените предприятия на **дългосрочна стратегия** не само за оцеляването ѝ, но и за нейното перспективно развитие. Това пряко кореспондира с националните интереси на страната.

Преди всичко, държавата трябва да спомогне чрез БАН и чрез университетите да се преодолее един от недостатъците на този отрасъл – заплахата от морално остаряване на сега произвежданата продукция, ако не бъде осигурено

научноизследователското и опитноконструктурско развитие и прилагане на съвременни високотехнологични разработки.

Съвместно с отрасловите организации от бранша България трябва да има ясни позиции как и по какъв начин ще отстоява националните ни интереси в започналата реформа на общата европейска отбранителна политика. Необходимо е българското участие в Европейската агенция по отбрана (EDA) да бъде по-всеобхватно и нашето представителство в нея да се определя заедно с представителите от бранша.

Запазването на държавното участие във фирмите на военнопromишления комплекс е основен приоритет. Задължително е подобряването на взаимодействието между държавните ведомства, от чиято дейност зависи работата на отрасъла – министерствата на отбраната, на икономиката, на финансите и много по-активната им работа с ръководителите на военните заводи. За разкриването на нови и за запазването на традиционните вече пазари трябва да работят и представителите на Министерството на външните работи в чужбина. За целта тези ведомства е необходимо да подготвят система за планиране и сътрудничество с основните предприятия от военната индустрия. Основни принципи на системата следва да бъдат: **гъвкавост, използване на експертни знания и ефективност на разходите**.

Не е за подценяване и факторът, че военните заводи предоставят възможности за икономическа дейност на многочислени търговски и промишлени подизпълнители в райони, където друга икономическа дейност е силно ограничена и по този начин спомагат за развитието на малкия и средния бизнес.

Не на последно място трябва да бъде отчетен и **социалният елемент** на този икономически отрасъл. В няколко района в страната благосъстоянието на местното население е в пряка зависимост от това как функционират намиращите се на тяхна територия военни заводи.

„Зелена“ икономика

Климатичните промени са глобална заплаха. Нашето общество следва да се обедини в усилията за намаляване на въглеродните емисии, а държавата да се ангажира да осигури улеснен достъп до нисковъглеродни технологии. Ние разглеждаме „зелената“ икономика като средство за устойчиво намаляване на бедността. Тя икономика намалява значително екологичните рискове, като същевременно води до повишаване на социалната справедливост чрез подобряване на благосъстоянието на хората и справедливото споделяне на тежестта и разходите по опазване на околната среда между икономическите субекти и гражданите.

Въздухът, който дишаме, няма национални граници и за **опазване на неговото добро качество е необходимо радикално преобразуване на икономиката и драстично намаление на въглеродните емисии и на замърсителите, при запазване на работните места**. За съжаление в столицата и в десетки други български градове качеството на въздуха е лошо и милиони български граждани дишат въздух, замърсен с фини прахови частици (ФПЧ), което се отразява негативно на общественото здраве и на качеството на живот. Необходима е активна държавна политика за модернизация и разширение на системите за контрол на качеството на въздуха (мониторинг) и целенасочено финансово подпомагане на общините при изпълнението на програмите за подобряване на качество на атмосферния въздух.

„Зелената“ икономика ще даде възможност за увеличаване на икономическата активност в защитените райони.

В нашите виждания „зелена“ икономика е цялостна реорганизация на производството, пазара и потреблението, като приоритетът е на секторите:

- Възобновима енергия;
- „Зелени“ градове и сгради;
- Подобрене на качеството на атмосферния въздух в населените места;
- Управление на водите;
- Управление на отпадъците;
- Управление на земите.

Нов акцент поставяме върху:

„Зелени“ урбанизирани територии и „зелени“ сгради – като основен и неотменим критерий за модерна архитектура и строителство в защитените територии по „Натура 2000“, както и по бреговата ивица на Черно море и река Дунав.

Ще насърчаваме биологичното земеделие, презалесяването, проектите за екотуризъм, ограничаването на източниците на замърсяване на въздуха, комплексното използване на водните ресурси и оползотворяването и рециклирането на отпадъците (вкл. строителни и индустриални). Пазарните свободи и реализирането на печалба, правото да се разпореждаш със собственост не могат да накърняват публичния екологичен интерес и трябва да бъдат държавно регулирани с цел защита на конституционно гарантираното право на благоприятна и здравословна околна среда и на останалите основни социални права на гражданите като правото на достоен живот, правото на информация, правото на свободен достъп до национални и природни ресурси, вкл. брегова ивица, гори и пр.

Предлагаме:

- Да се разработят програми за съфинансиране и за улесняване на достъпа до кредитиране на мощности за възобновима и алтернативна енергия, вкл. и инсталации за добив на енергия от отпадъци;
- Задължение на индустрията с високи въглеродни емисии ежегодно да финансират залесителни и/или рекултивационни дейности и мероприятия;
- Разширяване на системата за контрол на качество на атмосферния въздух, като тя обхваща първите 100 населени места с най-много жители и всички национални курорти;
- Държавно безвъзмездно финансово подпомагане на изпълнението на общинските програми за подобряване на качеството на атмосферния въздух, за сметка на 5% до 10% от преизпълнение на приходите в бюджета и/или бюджетните икономии за предходната година, но не по-малко от 100 милиона годишно;
- Въвеждане на критерии за екологичните характеристики на земеделската земя (запазване на качеството на почвите и почвеното плодородие) при разпределяне на земеделските субсидии;
- Ограничаване на всички мерки, превръщащи земеделската земя в спекулативен инвестиционен инструмент;
- Премахване концесиите на плажовете;
- Забрана за добив на дървесина в държавните горски стопанства, които не са изпълнили програмите за залесяване за предходната година. Държавата като собственик преимуществено самостоятелно да организира и извършва санитарната

и промишлената сеч, преработката на добитата дървесина и залесяването в държавните гори чрез държавните горски предприятия, а частните ползватели купуват дървесината и/или продуктите от преработената дървесина;

- Преразглеждане на екологичните проекти върху горски и урбанизирани територии с акцент върху залесяването;
- Развитие на пълния туристически потенциал на планините Витоша, Рила и Пирин при стриктно спазване на националните екологични стандарти.
- Ефективно управление на водите чрез разширяване на системата за контрол на качеството на водите и максимално комплексно използване на водните ресурси, при гарантиране на приоритета на ползване за питейно-битово водоснабдяване – **да изместим фокуса от инсталациите за пречистване на отпадни води към инсталации за пречистване на питейни води;**
- Ефективно управление на отпадъците – предлагаме пакет от мерки за засилване на контрола и самоконтрола при рециклиране и оползотворяване на масовите потоци отпадъци (вкл. и строителните отпадъци, където изоставането е тотално) за изпълнение и надхвърляне на целите по рециклиране и оползотворяване. Стимулиране на бизнеса чрез разработване на критерии за „зелени“ обществени поръчки и предимства за тези, които осигуряват по-висока степен на рециклиране на строителните и другите масово разпространени отпадъци. Последователно и пълно въвеждане на подхода RRR (Reduce, Reuse, Recycle) – стимулиране на технологиите за постигане на край на отпадъка и разширяване на повторната им употреба и рециклиране и предотвратяване или максимално ограничаване на генериране на отпадъците.
-

Енергетика

Приоритетната ни цел е **българската енергетика да бъде сигурна, социално поносима, финансово стабилна, предвидима и професионална.**

Нашите цели са:

- осигуряване на достъп до енергийни източници на екологично и социално съобразена цена за всички (граждани и бизнес);
- гарантиране сигурността на доставките на енергоносители;
- техническа и технологична осигуреност на сектора в съответствие с изискванията за опазване на околната среда;
- премахване на несправедливите и непрозрачни отношения между субектите в сектора;
- последователна политика за финансово стабилизиране на енергийния сектор и подкрепа на новите технологии в енергетиката – използване на електромобили, акумулиране на електроенергия и развитие на интелигентни мрежи.

Повишаване на ролята на държавата като регулатор и активен участник в процесите е ключово изискване за решаване на проблемите и за развитие на българската енергетика. Приоритетна е държавната подкрепа за реализиране на големите енергийни инфраструктурни проекти, газови връзки и коридори с доказана икономическа ефективност. За нас това означава:

- Развитие на ядрената енергетика чрез изграждане и въвеждане в експлоатация на АЕЦ „Белене“ с минимум 51% държавно участие, както и на нови мощности на площадката на АЕЦ „Козлодуй“;
- Обратно изкупуване на ЕРП-тата от държавата на пазарен принцип;

- Възстановяване на проекта за газов коридор с Русия в съответствие с европейските правила и изграждане на инфраструктура за пренос на природен газ от „Турски поток“ към останалите части на ЕС;
- Разширяване и модернизация на газовото хранилище в Чирен и създаване на нови газови хранилища;
- Стимулиране разработването на потенциалните находища на газ и продължаване газификацията на страната;
- Подкрепа за въглищните централи с цел максимална удължаване на живота им, както и на въгледобива;
- Пълно оползотворяване на хидроенергийния потенциал на страната, включително този на река Дунав чрез развитие на проектите Никопол – Турну-Мъгуреле и Силистра – Кълъраш;
- Развитие на електропреносната система и свързаност със съседните страни;
- Повишаване на енергийната ефективност при производството, преноса, разпределението и потреблението на енергия в страната;

Реализирането на тези проекти и решения поради по-ниските цени на електроенергия и/или на обезпечаването със суровини ще даде на страната конкурентно предимство за развитие на високоенергоемки индустрии като машиностроене, металургия и химическа промишленост при стриктно спазване на съвременните критерии.

По отношение на монополите в енергетиката ще изградим енергийна система, предоставяща избор на диверсифицирани, мулти тарифни енергийни пакети за всички. Ще има пакети за енергийно бедни, гарантиращи минималния им жизнен стандарт; пакети за гражданите и бизнеса според тяхното потребление и справедливо преразпределение на „зелената“ енергия.

Относно социалната поносимост предлагаме:

- разширяване на обхвата на помощта за социално слаби и енергийно бедни граждани;
- въвеждане на прозрачни и честни отношения между топлофикационните дружества и потребители.
- повишаване качеството на предоставяните услуги от електроснабдителните дружества.
- стартиране на държавна програма за стимулиране закупуването на електромобили, както и на изграждането на зарядни станции.
-

Земеделие

Земеделието има нужда от цялостен пакет от мерки за защита на собствеността и ефективно стопанисване на земята. Целта ни е да формираме ефективни производствени структури и да подпомагаме сдруженията и кооперациите като база за развитие на средните и дребните производители.

Предлагаме да се подпомага производството на храни за местна консумация чрез стимулиране на биологичното земеделие, „късите вериги на доставка“ (т.е. отпадане на многото прекупвачи) и чрез програми, насърчаващи купуването на продукти, произведени в България.

Ще предложим политики за подпомагане на малките и средните земеделски стопанства, в т. ч.:

Балансирана Обща селскостопанска политика. Адекватна финансова и пазарна подкрепа за малките и средните земеделски стопанства, както и за чувствителните сектори в земеделието

Считаме, че европейският модел на земеделие е доказал своите предимства и жизнеспособност и това налага и по-нататъшното развитие на Общата селскостопанска политика (ОСП) в условията на новите предизвикателства. Бъдещата ОСП трябва да бъде политиката, която отговаря на настоящите икономически, социални и обществени изисквания, както и на българската специфика и приоритети.

За съжаление, прилагането на ОСП през изминалия 10-годишен период не постигна своите цели за социална и екологична устойчивост. Броят на фермерите продължава да намалява. В рамките на ЕС 1.5 на сто от фермерите усвояват 32 на сто от бюджета на ОСП. В България този показател е още по драстичен – 4 на сто от фермерите стопанисват 80 на сто от земеделските земи и респективно получават директните плащания на единица площ. ОСП не подкрепя достатъчно средните и малките земеделски стопанства и няма индикации, че директните плащания са насочени към фермерите, които най-много се нуждаят от тях.

За нас земеделието е не само производство на храни, но и фактор за развитие на териториите и съществен елемент на националната и хранителната сигурност на България. Секторът е от изключително значение за доходите на хората в селските райони и изпълнява значима роля за опазване на околната среда. За това подчертаваме, че ОСП следва да запази ролята си на основен механизъм за подпомагане, като за него се предвиди бюджет не по-малък от сегашния. За следващия програмен период ЕК анонсира промяна на модела, по който оперира ОСП, като от един централен, силно регулиран подход, се премине към по-либерален, който да даде независимост на отделните държави при провеждане на политиките в сектора. Съюзът ще определи рамката на основните мерки, но страните членки ще имат възможност да изберат как да ги достигнат и по какъв начин да ги изпълняват.

В рамките на следващия програмен период всяка държава трябва да изготви Стратегически план с включени действия по Първи и Втори стълб. От предоставения широк списък от налични операции и мерки страните членки ще могат да изберат онези, които да прилагат и провеждат.

В рамките на стратегическите национални планове ще настояваме:

- Стратегическият план за развитие на земеделието в България да бъде утвърден в Народното събрание;
- **Запазване на директните плащания** като основен инструмент на ОСП, с **акцент върху справедливостта** при определяне и разпределение на финансовите ресурси. В договора за създаване на ЕС един от основните елементи на ОСП е **поддържането на справедлив стандарт на живот за земеделските производители**;
- Ревизия на схемите за малките стопанства и за младите фермери. **Обвързаните плащания** са важна тематика за нас. На този етап съществуват над 100 схеми за различни сектори и подотрасли, но плащанията **следва да останат в прерогативите на директните плащания**. Ние сме за увеличаване на дела на обвързаната подкрепа, за което ще настояваме пред ЕК, а разпределението ѝ в чувствителни сектори (животновъдство, овощарство, зеленчукопроизводство) от държавата да става с реални схеми за подпомагане, които да достигнат до активните и реални фермери;
- На този етап **големите стопанства няма да останат без подпомагане, но е наложително въвеждането на таван на плащанията**, който да отчита и

спецификата на производството. **Средствата, които ще се „икономисат“**, следва да се насочат към политики, които да **подкрепят малките и средните стопанства**, а също да дават предимства на **младите фермери** за постигане на устойчивост, а не да бъдат „раздаване на пари на калпак“. Ако решенията се вземат от националните правителства, а не са фиксирани от европейските регламенти, **таванът на субсидиите следва да бъде значително по-нисък спрямо настоящия програмен период**. Таванът на субсидиите следва да бъде увеличен с размера на разходите за труд и за осигуровки на заетите. Необходим е обаче баланс между различните видове земеделски производители, не само според техния размер, но и по различни сектори. Настояваме обвързаната подкрепа за чувствителните сектори да не се включва в тавана за субсидиите;

- Вторият стълб да осигури устойчивост чрез инвестиционни мерки. Необходима е **нова политика за развитие на селските райони**, чиито цели следва да съвпадат с „Програмата за развитие на селските райони“, предложена през 2016 г. от Европейския комитет на регионите. Напълно съизмерима с важността на селските райони в рамките на Европейския съюз и способна да включи ресурси от различни текущи програми по структурните фондове, тази политика следва да се стреми **да подкрепя местни инициативи и социални иновации, за да развие заетостта в селските райони, да прекрати цифровото разделение, да установи по-тесни връзки между земеделските стопани и потребителите чрез кратки вериги за доставки и поддържане и развитие на привлекателни ландшафти и села. Развитието на социална инфраструктура е приоритет, предвид факта, че селата могат да станат привлекателно място за живот, за развитие на услуги и на производство само ако имат допирни точки с градската среда.**

Ефективно управление на поземлените ресурси чрез създаване на предпоставки и законови механизми за устойчиво стопанисване, съчетано със защита на правото на собственост и неговата икономическа реализация

Управлението на поземлените отношения е важен елемент от политиката на всяка страна. Земята, като ограничен ресурс, който осигурява продоволствената сигурност, е обект на прецизно законодателство и правила, които осигуряват защита на собствениците и ефективно стопанисване. Важна функция на държавата е също така опазването на земеделска земя чрез система от административни и икономически мерки. В България проведената поземлена реформа създаде и в бъдеще ще продължи да акумулира проблеми, ако не се предприемат адекватни мерки.

Предлагаме:

- **Гарантиране защита на поземлената собственост** чрез законови промени, които да осигурят императивно икономическата реализация на собствеността;
- **Създаване на регистри на собствениците и ползвателите на земя**. Пълна и актуална информация за сключени договори (наем, аренда);
- **Създаване на предпоставки за сключване на договори за цялата стопанисвана земя**, като по този начин „белите петна“ се изключат като елемент на споразумения за ползване на земята;
- **Актуален кадастър на земеделските земи (земя-собственик)**. Тази стъпка, реализирана в кратки срокове, ще даде възможност и за стартиране на политиката по комасация на земята, която приоритетно да осигури устойчив модел на

земеползването, базиран на жизнени малки средни ферми, особено в секторите плодове, зеленчуци и животновъдство;

- **Създаване на гаранционни схеми за управление на риска**, чрез които при настъпване на неблагоприятни климатични условия земеделските стопани да продължат своята активна дейност в отрасъла;
- **Подпомагане на поливното земеделие** и създаване на предпоставки за гарантиране на инвестициите в това направление, а също и за подкрепа чрез система на държавни помощи на изграждането, на функционирането и на разходите за напояване;
- **Създаване на държавна агенция по управление на поземлените отношения.**

Многообразието от организационни форми на управление – гарант за модерно земеделие

- Подкрепа на кооперирането като единственият работещ и доказан във времето механизъм за развитие на малките и средните стопанства. **Действащите кооперации в земеделието са устойчив модел на производство. Тяхното надграждане с дейности в областта на реализация на продукцията, на снабдяването, кредитирането е базата за тяхното развитие. Подкрепата на държавата не следва да е само пожелателна, както е записано в сега действащия Закон за кооперациите, а да е конкретна – с използване на целия възможен набор от финансови механизми за подкрепа.** Следва да се приеме закон за кооперациите в сферата на земеделието, който да обхваща както международните кооперативни принципи, така и да осигурява разнообразие от форми на коопериране в етапите на производство, реализация и снабдяване;
- Подкрепа на семейните стопанства и осигуряване на възможности за тяхното устойчиво развитие. Тези стопанства се нуждаят от специфична финансова и консултантска подкрепа. Предвиждаме създаване на държавна система за съвети в земеделието, която да администрира дейностите, необходими при получаване на държавни помощи и на европейски средства. Чрез системата да се оказва активна поддръжка на национални представителни организации, които да подпомагат своите членове чрез регламентирана държавна подкрепа и чрез делегиране на административни услуги;
- Поддържане на информационна платформа на базата на единна информационна система за внедряване на иновации в земеделието. Развитието на научните изследвания и трансфера на знания е в основата на концепцията за развитие на Селскостопанска академия.

Активна държавна политика в сферата на пазарите на земеделски и преработени продукти

- **Финансова подкрепа за изграждане на фермерски пазари, до които да се осигури свободен достъп на земеделските стопани;** улеснен достъп на производителите за използване на съществуващите тържища и пазари. Късите вериги на доставка са в основата на предлагане на продукти с идентифициран произход и създават предпоставки за стабилни доходи на производителите.
- Мерки за предотвратяване на нелоялните търговски практики. **Осигуряване на достъп на български продукти в големите търговски вериги. Понятието**

„Български продукт“ следва да се използва само за такива, произведени с местни суровини.

- Развитие на системата за производство на продукти по БДС;
- Диференцирани намалени ставки на ДДС за определени (основни) потребителски стоки;
- **Преструктуриране на системата на контрол**, като акцентът следва да бъде производството на качествена и безопасна храна.

Устойчиво развитие на горското стопанство

Горският сектор в страната се нуждае от активна държавна политика, насочена към осигуряване на ефективно използване на ресурсите и тяхното възобновяване. През последните няколко години сериозно се подценява залесяването в страната и това става на фона на нерегламентирана сеч и липсата на адекватни контролни механизми. Считаме, че значимостта на сектора не само за икономиката, но и за екосистемите, изисква промяна в начина на управление на горския фонд. Разделянето на контролните от стопанските функции при управлението на горите на практика не се осъществи с промените в Закона за горите.

- **Промяна в Закона за горите** и създаване на предпоставки за **контрол и ефективно стопанисване**.
- **Активна политика и прозрачност** при провеждане на **търгове за добив на дървесина**.
- **Приоритет е залесяването** не само чрез европейски фондове, но и с ресурс от стопанска дейност.
- **Създаване на държавна агенция**, която да осигури устойчива и дългосрочна политика за развитие на **горския сектор**.
- Ловното стопанство е атрактивен сегмент от дейностите в горския сектор. По-голяма част от ловните стопанства са предоставени на концесия. Държавата има своя ангажимент да контролира и да осигурява възможности за развитие.

Туризм

Днес туризмът е сред най-бързо развиващите се по темп и динамика индустрии. Това се отнася в пълна сила за Източна Европа и в частност за Балканите, където се раждат все повече и по-силни конкуренти на България. Нови дестинации са Албания и Косово. На този фон, за съжаление, страната изостава от динамиката на развитие на туристическата индустрия в световен и европейски мащаб. Три са основните предизвикателства, които спъват нейното развитие. **С нарастващи темпове туризмът се нуждае от квалифицирана работна ръка**. Необходимо е броят на пряко ангажираните в туризма да нараства с поне 5% всяка година, за да може той да отговори на очакванията на пазара. Липсата на достатъчна професионална подготовка, културно-исторически и езикови знания на персонала задълбочават слабостите в сектора и понижават качеството на услугите.

От друга страна, **преките инвестиции в туризма у нас значително отстъпват по темп и ръст** не само на тези в съседните страни, наши директни конкуренти, но и в сравнение със средния ръст на инвестициите в световен мащаб. Това ни прави по-слабо конкурентни. Липсата на централна и недалновидна местна политики по отношение на туризма създадоха и задълбочават несъответствието между бързо нарастващата туристическата инфраструктура (численост на хотели и съоръжения) и прилежащата инженерна инфраструктура (вътрешна транспортна мрежа, липса на

паркинги, проблеми с ВиК и с енергопреносната мрежа). Да не говорим, че и съществуващата техническа инфраструктура не е добре поддържана, най-вече в курортните комплекси. Тези проблеми влияят негативно и върху околната среда, като например замърсяването на крайбрежната ивица и влошаването на качеството на морската вода. Независимо от моментното си конкурентно предимство, поради въздържание от инвестиции, зимният туризъм страда от недостиг на капацитет на ски-съоръжения – изградените лифтове и ски-влекове са изключително малко и не могат да поемат туристическия поток. Накрая, лошата и неразвита логистика, свързана с археологическите обекти и с природните забележителности, възпрепятства културно-историческия и екотуризма. Потенциалът на България за екстензивно развитие на морския туризъм (при почти пълното застрояване на морските курорти), както и моделът „all inclusive“ е изчерпан. Преките негативни последици от това обстоятелство са отдръпване на голямата част от платежоспособни семейни клиенти от средната класа на Западна Европа и засилване имиджа на страната като център само на алкохолния и парти-туризъм. За да се увеличи значително потокът на привлечени преки инвестиции е необходимо сериозно преосмисляне и реструктуриране на предлаганите видове туризъм и на туристическите услуги в България, така че те да съответстват на световното търсене. Откриват се и се разширяват ниши, които са предпоставки за увеличение на дела на балнео-, спа- и уелнес-туризма, медицинския туризъм, планинския и зимен туризъм, културно-историческия туризъм и др., в сравнение с морския туризъм.

Накрая, **всички подсектори в туристическата индустрия страдат в различна степен от неопределените държавно третиране и политики.** Зле формулираната държавна политика по отношение на зимния и планинския туризъм създава предпоставки за противопоставяне между местно население, власти и инвеститори от една страна, и от друга страна, някои групи екозащитници. Липсва цялостна държавна политика по отношение на развитието на балнео, СПА и уелнес и здравен туризъм в България. Поради липса на национална маркетингова стратегия техните продукти не са промотирани и точно калибрирани. Тяхното таргетиране е неефективно и топи голяма част от конкурентното предимство, което предоставя природата. Успоредно с това различните ведомства – МТ, МЗХ, Здравна каса и др. – прилагат некоординирани и несъобразени практики и действия и поставят допълнителни трудности. Недостатъчните цели маркетинг и реклама на България като дестинация, правят еко и селския туризъм неразвит. Поради липса на стандарти местата за настаняване (селски къщи, къщи за гости, хижи и др.) са твърде разнородни по качество, достъпност и разнообразие на предлаганите услуги; в редица от обектите чистотата и битовата хигиена са на ниско ниво, а информацията, насочваща към маршрутите и обектите, е недостатъчна. Всичко това предопределя бавна и недостатъчна диверсификация по различните видове туризъм. Рекламата на българския туризъм е недостатъчна и продължава да поставя акцент върху вече развитите и утвърдени морски и ски-туризъм, които, поради недостатъчни инвестиции и квалифициран персонал остават сезонно и физически ограничени. Не се използва потенциалът на богатото ни културно-историческо наследство и възможностите за развитие на балнео, СПА и уелнес туризма, които могат да превърнат България в целогодишна дестинация за платежоспособни туристи.

При този модел на развитие на българския туризъм е невъзможно България да се превърне в целогодишна туристическа дестинация. Макар и да се радва на ускорено развитие, туристическата индустрия създава ниска добавена стойност, независимо от възможностите ѝ да я запази в страната.

За да се утвърди стратегическото място на България като всеобхватна и целогодишна туристическа дестинация, предлагаме:

- Създаване на условия за развитие на потенциала и увеличение на дела на културно-историческия, балнео, СПА и уелнес, здравен, както и на селския и екотуризъм чрез:
  - инвестиционна подкрепа на 111 общини с регистрирани минерални извори за развитие на балнео, СПА и уелнес и на прилежащата техническа инфраструктура към обектите;
  - държавна програма за финансиране чрез туристически ваучери, при която всеки турист с резервация над 4 нощувки получава ваучер, покриващ такси за посещение и екскурзии до културно-исторически и природни обекти, билети за изложения и фестивали и др. културни прояви;
  - ваучерна система към работодателите, подобно на режима на ваучерите за храна, при която работодателят може да предоставя ваучер за почивка до 7 дни и/или до 400 лв. по всяко време на територията на България;
  - Грантова схема към Министерство на туризма, чиято цел е да създава и подобрява условията за развитие на спортния туризъм в страната.
- Преодоляване на несъответствието между бързото нарастване на туристическата (хотели и леглова база) и прилежащата инженерна инфраструктура (пътища, паркинги, енерго и ВиК мрежи) чрез:
  - ефективна децентрализация и пренасочване на бюджетните капиталови разходи към общините и централизиран контрол на тяхното изпълнение;
  - публично-частно партньорство и емитиране на целеви инфраструктурни облигации от страна на държавата и общините;
  - диверсифицирани транспортни схеми с конкурентни цени на транспортните услуги до курортните комплекси.
- Реална диверсификация на туризма в България чрез развитието на петте основни вида туризъм.
- Удължаване на летния туристически сезон от средата на април до средата на октомври, а на зимния и на планинския – от септември до април.
- Преразглеждане на концесиите в туристическия бранш с цел достигане на реални цени на услуги за туристите.
- Стимулиране потреблението на стоки и продукти, произведени в България.
- Ангажимент на държавата за осигуряване на по-евтин и бърз начин за издаване на български туристически визи за граждани на страни, нечленувачи в ЕС, със съществен дял на българския туристически пазар.
- Национална реклама с доказан ефект, съгласувана с браншовите организации и с участието на националните медии.
- Осигуряване на професионална, в т. ч. и езикова подготовка на кадрите в туризма чрез:
  - засилване на дуалното обучение и въвеждане на изискване за студентите по държавна поръчка в туристическите специалности да остават в на работа в България за определен период след завършване на висшето си образование;
  - развитие на по-гъвкаво трудово законодателство за почасова работа, наемане на стажанти, провеждане на обучения в практиката и т. н., както и намаляване и съкращаване на сроковете на административните процедури за привличане на сезонни работници и стажанти от трети страни.

Транспорт

Нашата основна цел е до 2030 г. България да развие устойчива, балансирана, ефективна и екологично съобразна транспортна система, гарантираща качествени услуги на хората и бизнеса, съчетана с последователна политика в подкрепа на конкурентоспособността на българските транспортни компании в ЕС и в света, основана на:

- Стриктно налагане принципа на конкурсното начало при назначаване на мениджърските екипи на държавните предприятия в транспортния сектор с цел гарантиране на ефективно корпоративно управление.
- До 2030 г. увеличаване с 30 % на дела на превоза на товари за разстояния над 200 км с екологичен транспорт чрез създаване на ефективни железопътни или водни товарни коридори.
- Железопътният транспорт – основен приоритет на транспортната ни политика, гръбнак на транспортната система на страната и с водеща роля в интермодалните връзки на Балканите:
  - приемане на национална стратегия за развитие на модерен, безопасен, финансово устойчив и ефективен железопътен транспорт;
  - до 2030 г. да се довършат скоростните (160–200км/ч) железопътни линии по основните европейски транспортни коридори.
- Осигуряване на устойчиво финансиране на пътната инфраструктура чрез проектно бюджетиране, социално справедлива таксова система за ползване и мобилизация на наличен национален финансов ресурс;.
- Промяна на концепцията, принципите и обхвата на сегашната тол-система, преобразуване на Националното тол-управление в държавно предприятие по Търговския закон.
- Ускорено доизграждане на автомагистралния пръстен на страната – АМ „Хемус“, АМ „Черно море“ и АМ „Рила“, скоростни пътища Русе – В.Търново, Видин – Ботевград.
- Създаване на работеща система за комплексен подход по безопасността на движение по пътищата с цел до 2030 година намаляване на жертвите от ПТП с 50% в сравнение с 2018 г.
- До 2030 г. намаляване наполовина на превозните средства в градския транспорт, използващи конвенционални горива; поетапното им изтегляне от употреба, предприемане на комплексни мерки за постигане на целта – свободна от въглероден двуокис градска среда в големите градове.

За гражданите

На национално ниво нашата основна цел е осигуряване на качествен и достъпен транспорт във всички райони на страната.

- Създаване на оптимални връзки, разписания и координация между автомобилния, железопътния и въздушния транспорт.
- Разширяване обхвата на субсидираните автобусни линии от общинските и областните транспортни схеми от обществен интерес.
- Подобряване на качествените характеристики на републиканската пътна мрежа. Изпълнение на програмата за реконструкция и модернизация на амортизираните пътни участъци, както и на участъците с недостатъчен капацитет.
- Подобряване на достъпа до националната транспортна мрежа чрез регионални проекти за свързаност на селските райони с транспортните коридори.

Политики относно градския и крайградския транспорт

Целта на нашите политики за устойчив градски и крайградски транспорт е:

- създаване на интегриран обществен транспорт в големите градове на страната с приоритет за екологичност и за социално достъпни тарифи за населението;
- свободно придвижване, безопасност и качество, достъп до възможности и услуги за всички, включително за хората от отдалечените места, за хората с увреждания и за възрастните граждани;

За целта ще подпомагаме прилагането на добрите практики на европейските градове, изготвянето и изпълнението на планове за градска мобилност, за минимизиране употребата на лични автомобили и увеличаване използването на немоторизирано придвижване.

За бизнеса

- Развитие на интермодалния транспорт – предпоставка за ефективна и достъпна услуга. Изграждане на интермодални терминали по метода на публично-частно партньорство.
- Защита на националния интерес в областта на международния автомобилен транспорт.
- Достъп до интермодалните терминали и осигуряване услуга от „врата до врата“ чрез възстановяване и поддържане на нови индустриални жп клонове до индустриалните зони.
- Разработване на стратегия за развитие на българските търговски пристанища като интермодални терминали, логистични платформи и търговско-индустриални клъстери.
- Развитие на генералните планове на пристанищата Бургас, Варна, Русе и Видин като основни транспортни възли на Трансевропейската транспортна мрежа;
- Повишаване на капацитета за карго-превози по море чрез създаване на нови фериботни връзки и увеличаване на превозите по съществуващите линии.
- Възстановяване на българския корабен флаг като „удобен флаг“ с инициативи за възраждане на българското крайбрежно и речно корабоплаване.
- Повишаване на отговорностите ни по търсене и спасяване в крайбрежни води.
- България има модерна гражданска авиационна инфраструктура от четири международни летища и РВД с устойчиво нарастващ пътничкопоток. Необходими са политики в следните насоки:
  - прекратяване на процедурата по отдаване на Летище София на концесия и развитието му като транзитно-трансферно летище към далекоизточните азиатски авиационни пазари с възможности за приемане и обслужване на големи самолети;
  - за целта поддържа позиция за изграждане на ново летище на София извън границите на града, на основата на публично-частното партньорство между държавата (общината) и стратегически инвеститор.

II. ДОХОДИ

По данни на Евростат от 1995 г. досега, за 23 години, работещите в страната създадоха брутен продукт за 72,832 млрд. лв. и увеличиха БВП 3,6 пъти. За същия период от време доходите им, измерени по паритет на покупателната способност,

сравнени с ЕС, са се увеличили от 42% на 47%. Пак според Евростат, за 10 години, от 2006 г. досега, работещите в риск от бедност у нас са се удвоили от 5,5% на 10%. Това говори за съществен проблем по отношение на преразпределението на произведените блага между труд и капитал, наложен вследствие на неолибералната заблуда от началото на прехода, че отпадането на регулациите ще преобрази живота на хората и те ще могат да посрещат истинските си нужди.

България се нуждае от такава национална политика по доходите, която да гарантира и осигурява достоен и модерен начин на живот, както и нарастващ жизнен стандарт за хората на труда.

Нашите цели са за срок от 5–7 години **да удвоим минималната и средната работна заплата в страната**. За това ще започнем с:

- въвеждане на праг за минимални възнаграждения в страната, не по-нисък от 60% от средната работна заплата за предходната година;
- въвеждане на по-справедливи ставки за заплащане на нощния труд, както и на труда в извънработно време – минимум с 50 % по-високи спрямо нормално полаган дневен труд. (В момента добавката за нощен труд е 25 ст. на час.);
- **приобщаващи фондове** – за период от 10 години 10% от основния капитал на **големите компании (с над 250 души персонал)** ще се заделят в специален работнически фонд, дивидентите от който ще се разпределят ежегодно между работещите. Това гарантира, че делът на работниците в печалбата на един успешен бизнес ще бъде по-справедлив.

Горепосочените мерки не са панацея, но са първи стъпки в необходимата посока.

Изграждането на модерна европейска социална държава изисква и много по-голяма солидарност и справедливост спрямо най-уязвимите групи от населението – децата, лишени от родителска грижа, хората с увреждания, самотно живеещите възрастни хора. Днес правителството показва враждебно нехайство към тези групи. Необходимо е да променим страната си така, че да обърнем публичните блага към всички членове на обществото си, а не към малцина избрани. Това изисква пълно преобразуване на публичните услуги, за да бъде осигурена качествена грижа извън институциите. Необходимо е да бъдат актуализирани стандартите за издръжка на социалните услуги за деца и възрастни, като бъде гарантирано и съответстващо заплащане на квалифициран персонал. Наложително е ново мислене и ценности като равнопоставеност и хуманност да бъдат поставени в центъра на публичните услуги.

Хората с увреждания са част от нашето общество, за които е необходим равен, пълен достъп до социални услуги в общността и в семейната среда. Необходими са значителни усилия за осигуряване на заетост на тези лица, включително с целенасочена подкрепа на общините, за създаване на социални предприятия според местните потребности и спецификата на целевите групи.

Семействата с деца намаляват не само защото емигрират в чужбина в търсене на по-добри условия, но и защото хората се отказват да раждат. Ето защо са необходими целенасочени интегрирани политики за подпомагане и стимулиране на семействата с деца. Това е инвестиция в бъдещето.

В съвременния свят най-висок стандарт и качество на живот на гражданите си осигуряват страните със силно развита социална политика, която действа като коректив спрямо несъвършенствата на пазарната икономика и генерираните от нея неравенства и осигурява реална защита на най-бедните и най-уязвими групи от населението. Необходима е **икономическа ефективност чрез пазара, социална справедливост чрез разпределението**.

България има остра нужда да възприеме и приложи на практика европейския социален модел, затвърден с приетия през ноември 2017 г. Европейски стълб на социалните права. Модел, основан на равните възможности и достъпа до пазара на труда, справедливите условия на труд, всеобщата социална защита и активното социално включване.

III. ФИСКАЛНА ПОЛИТИКА

Философия на нашата фискална политика: устойчиво социално-икономическо развитие с финансова стабилност.

Усвояването на еврофондовете не може да бъде крайна цел. Европейските средства не заместват, а надграждат финансирането на националните политики. Затова нашата фискална политика трябва да:

- **ГАРАНТИРА НАЦИОНАЛНО ФИНАНСИРАНЕ НА ПОЛИТИКИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ;**
- **ВЪЗСТАНОВИ ДОВЕРИЕТО В СОЦИАЛНО- И В ЗДРАВНООСИГУРИТЕЛНАТА СИСТЕМА**

Основните цели на нашата фискална политика са:

- **НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА И НЕРАВЕНСТВАТА;**
- **ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА ЗАДЪЛБОЧАВАЩИТЕ СЕ РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ;**
- **ПОВИШАВАНЕ ЕФИКАСНОСТТА НА ПУБЛИЧНИТЕ РАЗХОДИ;**
- **ПРОДЪЛЖАВАНЕ ПРОЦЕСА НА ФИСКАЛНА ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ.**

Чрез фискалната политика ще се финансират приоритетни национални, общественополезни публични, инвестиционни, инфраструктурни и енергийни проекти, които ще се одобряват от Народното събрание на Република България след провеждане на широка публична дискусия.

Бюджетирането включва отговор на въпросите: кой предоставя, как, какво, кой решава.

Държавен дълг

Провеждането на консервативна политика по управление на държавния дълг при спазване на действащата нормативна уредба в страната, по-съществена част от която са Законът за държавния дълг, Законът за публичните финанси, Законът за държавния бюджет на РБ за съответната година, ще постигнем чрез:

- контролиране размера, динамиката и обслужването на всички финансови задължения, поети от името и за сметка на държавата, представляващи държавния и държавногарантиран дълг;
- прилагане на емисионната политика, подчинена на увеличаване контрола върху сделките с ДЦК и избиране на първични дилъри на ДЦК, както и провеждане на действия, насочени към развитието на ефективен, прозрачен и ликвиден местен пазар на държавен дълг;
- обезпечаване на необходимите предпоставки за ефективно функциониране на вътрешния дългов пазар;
- подпомагане институционалното развитие на финансовите пазари като цяло в страната, предвид изключителната приоритетност на тази област, предопределени от необходимостта за плавно интегриране на местния към европейския капиталов пазар.

За постигане на заложените фискални цели предлагаме постепенна, разумна и контролирана промяна на цялата ни фискална система.

Предлагаме държавата да разпределя повече, което означава и да взима повече от гражданите, но съобразно контрибутивните им възможности, като **определянето на данъчно-осигурителната тежест да се разглежда в светлината на въпроса „колко ти остава“, а не на въпроса „колко ти се взима“, както е понастоящем.** Тук въпросът не е дали, а как да направим така, че хората да не се чувстват ограбени и да знаят, че всеки български лев, който внасят в държавната хазна, е техният принос за една обществена кауза, за по-доброто настояще и бъдеще:

Подобряване на ефективността и ефикасността на публичните разходи

През изминалите 10 години ефикасността на публичните разходи в България остава под средните нива в ЕС, като при разходите за полиция и съдебна система разликите са значителни. Това са и два от публичните сектори, които традиционно предизвикват сериозна обществена критика по отношение на работата си.

При ежегодно увеличение на бюджетите и на двата сектора, включително допълнително отпусканите средства в рамките на текущата година, трудно може да се каже, че резултатите се подобряват. Това се вижда както от ежегодните доклади на ЕК по Механизма за сътрудничество и проверка, така и от призивите на бизнеса в страната и на чуждестранните камари за реална съдебна реформа, която да подобри защитата на правата на собственост в страната. Основна причина са ниските резултати в областта на правната и политическата среда, доказвайки за пореден път, че в България липсват независимост на съдебната власт, върховенство на закона, политическа стабилност и контрол над корупцията.

Подобна е ситуацията и при здравеопазването, социалните дейности и пенсиите. Качеството на предоставяните услуги непрекъснато намалява на фона на увеличаващи се разходи.

Това не е изненада, тъй като дебатите около държавния бюджет обикновено се водят около това колко средства са необходими, за да могат да функционират съответните структури, но няма информация за необходимостта и качеството на съответните услуги. Въпреки че всяка година се приемат програмни бюджети, които предвиждат финансирането на дадена административна структура да зависи от изпълнението на определени програми, изпълнението им е проформа, а оценка за ефекта от съответните програми липсва.

Предвид на това, че България е с най-ниския БВП на глава от население в ЕС, от което следва и че ограниченията пред бюджета ѝ са най-сериозни, една от основните ни цели по отношение управлението на публичните финанси ще бъде повишаване на ефикасността на публичните разходи. През юни 2018 г. Съветът на Европейския съюз разкритикува ефективността на оползотворяване на публичните средства в България, посочвайки, че в някои сектори тя е особено ниска.

„Реформите в областта на управлението на публичните финанси са важни в това отношение и настоящите икономически и фискални условия са особено благоприятни“ за такива промени, се казва в документ на Съвета на ЕС със становища за националната програма за реформи и конвергентната програма на България за 2018 г.

За това **ще предложим политика в областта на управлението на публичните финанси, чиято цел е превръщане на публичните разходи във важен икономически инструмент за:**

- корекция на пазарните дефекти;

- стабилизация на икономиката – посредством държавни поръчки и инвестиции;
- увеличаване на доходите на населението, а оттук – на жизнения стандарт и благосъстояние.

Данъчна политика

Основни приоритети на данъчната политика:

Предвидимост и устойчивост на данъчно-осигурителната система. Всяка промяна в правилата на облагане да бъде предмет на задълбочена обществена дискусия и необходима, предварителна подготовка на администрацията за нейното адекватно прилагане, в т.ч. местни данъци и такси.

Стабилни публични финанси и икономически растеж, които няма да се влияят в негативна посока от едно недобре обмислено или ненавременно въведено правило.

Структурата на данъчните приходи и в частност високият дял на косвените данъци води до повишена циклочувствителност на бюджетните постъпления. В България косвените данъци (акцизи и ДДС) формират 70% от данъчните приходи в хазната, а преките – едва 30%. Тази структура е насочена освен това към свиване на потреблението и прехвърля данъчната тежест към социалните слоеве с по-ниски доходи. Това естествено води към тезата за необходимостта от въвеждане на прогресивно подоходно облагане.

Днес техническият прогрес в комбинация с угрозата от последиците от климатичните промени са стигнали до фаза, при която конвенционалните горива за транспорта неминуемо ще бъдат изместени от друг вид енергоизточници. Традиционните тютюневи изделия ще бъдат изместени от нови технологични продукти. Нито едните, нито другите нови продукти, обаче, ще подлежат на облагане с акциз. В следващите 10–20 години не само България, но и Европа като цяло, ще загуби съществена част от този приходоизточник за националните хазни. Към днешна дата за България това е сума от порядъка на 7–8 млрд. лв. на година. Тези потенциални загуби трудно ще се компенсират само от въвеждане на данъци върху печалбите и оборотите от дейността на технологичните компании, данък върху транзакциите във финансовия сектор, увеличение на ставката на ДДС за луксозни стоки и др. подобни, макар и необходими в бъдеще мерки. Утре налагането на по-справедлива система на облагане с ДДС чрез намаляване на ставките за продукти от първа необходимост и лекарствата е задължително, но и този подход ще доведе до сътресения в публичните финанси, ако не се намерят други компенсиращи загубата на данъчни приходи механизми.

Предлагаме българската данъчна система да се развива по начин, по който основен приходоизточник в хазната да бъдат преките данъци върху доходите и дивидентите, генерирани от човешкия труд и научно-технически постижения на съвременния свят.

Данъчната политика следва да обезпечавя национално финансиране на политиките за устойчиво социално-икономическо развитие, да гарантира фискална и макроикономическа стабилност, да стимулира инвестиции и заетост. Това ще постигнем чрез:

- намаляване ставките на ДДС за основни храни и лекарства;
- премахване на плоския данък и въвеждане на прогресивно подоходно облагане на физическите лица;
- въвеждане на семейното подоходно облагане, в центъра на което е не отделният индивид-данъкоплатец, а семейството, или още по-точно, домакинството. Този

начин на облагане е по-справедлив и дава облекчения както за семействата с деца, така и за тези, които се грижат за свои близки;

- приравняване на данъчните ставки върху доходите, доходите от дивиденди и ликвидационни дялове с данъчните ставки върху доходите от труд;
- Повишаване на събираемостта на данъчно-осигурителните приходи чрез прилагане на механизми за по-висока отговорност на администрацията и контрол, насочен към намаляване дела на сивата икономика, борба с данъчните измами и укриването на данъците.

Увеличаване на доверието в социално- и в здравноосигурителната система

Имаме дълг към по-старото поколение, което с труда си и съзидателната си сила сътвори България, която помним от детството си, безмилостно разграбвана през последните 30 години. Това е поколението на нашите родители и дядовци, днес изхвърлено на произвола от правителство, което си прави сметката единствено как да печели избори чрез фалшиви обещания.

Имаме дълг към по-старото поколение: да преобразим страната, така че то да има спокойствие и достойни старини.

Предлагаме пенсионна реформа, целяща повишаване на адекватността на пенсиите и увеличаване на приходите в Бюджета на ДОО, което ще постигнем чрез следните мерки:

- периодично преизчисляване на пенсиите с актуален среден осигурителен доход и ежегодното им осъвременяване;
- премахване на максималния месечен размер на социално- и здравноосигурителния доход и на максималния размер на пенсията;
- увеличаване на приноса на стажа във формулата за размера на пенсията. Коефициентът за всяка година осигурителен стаж през 2025 г. да достигне 1,33, колкото е стандартът на Международната организация по труда, а след това да продължи плавното му увеличение до 1,5;
- разширяване на съществуващите гъвкави елементи за насърчаване по-дългото оставане на пазара на труда. Всяка година стаж след придобиване право на пенсия да носи по-голям процент, например: 1 г. – 4; 2 г. – 4.5; 3 г. – 5 (в момента е 4, без значение колко години след придобиване на правото за пенсия продължаваш да работиш);
- възстановяване на ежегодното осъвременяване на пенсиите по Швейцарското правило;
- Всички плащания, които не са свързани с осигурителен принос, да бъдат извадени от държавното обществено осигуряване и да се поемат от държавния бюджет.

Фискалната децентрализация

Последните значителни стъпки за повишаване на финансовата самостоятелност на българските общини бяха направени през 2007 г., когато общинските съвети получиха право сами да определят размера на местните данъци и такси в предварително зададени граници. През последните десет години, вследствие на колебливи и често противоречащи си политики, процесът бе замразен и реформата само в частта местни данъци се оказа недостатъчна и влоши състоянието на общинските бюджети. Те все още остават в силна зависимост от държавните трансфери. Близо 2/3 от бюджетите на общините се финансират от държавния бюджет,

а отделно капиталовите разходи на местно ниво са почти изцяло зависими от усвояването на европейските средства.

Провеждането на самостоятелна фискална политика е силно затруднено от липсата на достатъчни собствени приходи. **Тежкото финансово състояние на общинските бюджети и начинът на действие на въведената през 2016 г. Процедура за финансово оздравяване на общини с финансови затруднения доведоха до стимули за увеличаване на съществуващите местни данъци и създадоха предпоставки за нарастваща политическа зависимост** заради възможността за отпускане на безлихвени заеми и последващото им евентуално „опрощаване“.

Липсата на собствени средства ограничава възможностите на местната власт и я лишава от необходимите ѝ инструменти за формиране на действени политики. В резултат на това голяма част от общините в България не могат успешно да провеждат дългосрочна политика в интерес на своите граждани.

Затова твърдо сме решени да продължим започнатия през 2007 г. процес на фискална децентрализация, стъпващ на два основни принципа:

- „местно самоуправление“ – право и реална способност на местните власти да управляват и носят отговорност за съществена част от обществените дела под тяхна юрисдикция;
- „субсидиарност“ – бързо, лесно и ефективно решаване на проблемите, на възможно най-ниското ниво.

За да гарантираме успеха на фискалната децентрализация, допълнително предлагаме:

- преминаване към ефективно програмно бюджетно управление на местно ниво, което да доведе до по-голяма ефективност и прозрачност на местните финанси;
- подобряване на ефективността и прозрачността на финансите и управлението на общинските предприятия и общинската собственост;
- териториално-административна реформа, която да гарантира дългосрочна устойчивост на териториалното устройство.

IV. РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

Нашата цел е стабилизиране на икономическите региони за планиране като крачка към придобиване на тяхната по-голяма самостоятелност. Преди всичко ще дадем повече свобода за българските общини да управляват природните ресурси на собствената си територия и да реализират приходи от нея. Целта е постепенно прерастване на регионите от обект на централизирани политики в ангажирани партньори на националните органи. Първо, на ниво регион следва да се разработят политики по сближаване на доходите между областите вътре в региона, както и изглаждане на дисбалансите по отношение на болничните заведения, образованието и транспортната свързаност. На ниво регион следва да се търси и решение на проблема с квалификацията на кадрите и обвързването на образователната система с икономическия профил на региона. Едва след постигане на сближаване на регионално ниво следващата стъпка е сближаване между самите региони. **Този подход предполага политиките да се изработват преди всичко спрямо регионалните специфики, поставяйки междинни цели.**

Нуждаем се от държавна регулация по отношение на преразпределянето, защото без нея икономическият растеж води единствено до мултиплициране на

капитала, но не и до справедливо заплащане на труда и намаляване на неравенствата.

От друга страна, ако искаме да дадем ефективно решение на проблеми като доходи, качество на образование, качество на здравеопазване, жизнена среда, следва да пречупим нашите политики през регионите.

По този начин бихме могли да осигурим устойчивост както на заетостта, така и устойчивост в растежа на доходите. Не можем да търсим например ефективен догонващ растеж на доходите във Видин, ако го съизмерваме само със София – колкото и пари държавата да налива, не би могъл да се очаква такъв ефект. Много по-реалистично е за 5-годишен хоризонт Видин да постигне конвергенция в доходите с регион като Плевен и след това, през следващите 5–7 години целият Северозападен регион да „гони“ конвергенция с останалите региони, в т. ч. и със София.

Затова наш основен приоритет е подкрепа за най-изостаналите региони в страната. Стига да се придържат към планирани действия по икономическо и социално сближаване, тези райони ще могат да се възползват от нов **Национален фонд за сближаване между регионите**. Цел за този фонд е той да се съсредоточи във финансиране на онези инвестиции в изостаналите региони, които водят към възходящо сближаване и постепенни реформи, включително в области като образование, формиране на умения, местен капацитет и добро управление. Този фонд следва да обезпечи финансирането и на приоритетните транспортни проекти за България, като ускореното доизграждане на автомагистралния пръстен на страната, АМ „Хемус“ и изграждане на АМ „Черно море“, скоростните пътища Русе–В.Търново и Видин – Ботевград.

Предлагаме национална политика, насочена към създаване на условия за развитие на **единно европейско транспортно пространство в ЮИ Европа** до 2030 г. чрез изграждане на липсващи и модернизация на съществуващи връзки към нашите съседи – железопътни и автомагистрални връзки към Сърбия и Македония, модернизация на жп линиите Видин – София – Кулата и Русе – Варна, нова жп връзка с Гърция от Подкова до Комотини, изграждане на АМ „Рила“ и връзката ѝ с Македония, скоростен път Русе – Маказа, трети мост на р. Дунав при Силистра, пътни тунели „Шипка“ и „Петрохан“, жп връзка Бургас – Варна, с втори мост над Варненското езеро.

За изоставащите райони в България предлагаме:

Национален фонд за сближаване между регионите

Инвестиционна програма (ИП) за целево интегрирано развитие на изоставащите райони в България – Северозападна България, Родопи, Странджа и други погранични, планински и полупланински слабо развити райони.

Основна цел на програмата до 2030 г.:

- Намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в икономическото, социалното и териториалното развитие;
- Осигуряване на условия за ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост;
- Развитие на териториалното сътрудничество.

Инструментите на инвестиционната програма са два типа – публични инвестиции в инфраструктури и стимули за частния бизнес. По същество публичните инвестиции ще бъдат пакети от проекти с регионално и национално значение, създаващи косвени предпоставки за съживяване на икономиката и осезателно увеличаване на заетостта. Основният източник за финансиране на тези проекти ще бъдат държавният бюджет и донорските фондове на ЕС чрез оперативните програми. Стимулите за частния бизнес са необходим пряк инструмент за повишаване на

инвестиционната привлекателност на даден район. Инвестиционната програма се съпътства от пакет меки мерки, включващ:

- облекчени данъчни ставки за фирмите, откриващи нови работни места в дадения район;
- субсидия от 50% върху лихвите по инвестиционни кредити;
- предоставяне на възможност за наемане на терени и сгради в индустриални зони/паркове от предприятия, осъществяващи дейност на територията на съответния район.

Според предметната си насоченост ще бъдат финансирани следните направления:

- Бизнес инфраструктура, вкл. устройване на туристически обекти/ресурси;
- Пътна и жп инфраструктура - ТНТ и РПМ;
- Пътни връзки към бизнес (индустриални зони и туристически обекти);
- Хидромелиорации/водоснабдяване, земеделска инфраструктура, рекултивации;
- Превенции на риск от наводнения, ерозия, свлачища;
- Образование – професионално и висше, квалификации, консултации;
- Пътна инфраструктура – общински пътища;
- Улични мрежи, градска среда, зелени системи;
- ВиК-селищни мрежи, третиране на отпадъци;
- Социална инфраструктура – всичко, без образование, вкл. жилища.

Етапите на програмата включват:

- Привличане на нови инвестиции в производства – в желани пространства и сектори на икономиката. Това ще постигнем с публични инвестиции в инфраструктурата на индустриални, логистични и технологични паркове, както и с пакет от икономически преференции/стимули (субсидирани лихви по кредити, намалени данъчни ставки, достъп до инвестиционни фондове и др.);
- Привличане и задържане на квалифицирани кадри – чрез осигуряване на жилища, стипендии и по-добро качество на средно професионално и висше образование;
- Подобряване на инвестиционната атрактивност на района – чрез подобряване на достъпността (доизграждане и рехабилитация на елементите на републиканската пътна мрежа) и намаляване на риска от природни бедствия (наводнения, пожари, свлачища).

ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ НА ИНВЕСТИЦИОННАТА ПРОГРАМА

С оглед точността на определяне на териториалния обхват на районите Родопи, Странджа - Сакар, планинските и слаборазвити полупланински и гранични райони е използвано проучване на Националния институт по геофизика, геодезия и география на БАН. Обхватът на всеки от географските райони е определен на основа на ясни критерии:

1. Северозападна България – 51 общини, покриващи обхвата на СЗР от ниво 2 – областите Видин, Монтана, Враца, Плевен и Ловеч.
2. Родопи – включва Родопския масив с 40 общини от области Смолян (всички общини), Кърджали (всички общини), Хасково (4), Пловдив (6), Пазарджик (6) и Благоевград (4);
3. Странджа – Сакар – 5 общини – Тополовград, Елхово, Средец, Болярско, Малко Търново;
4. Други слабо развити планински, полупланински и гранични райони – 52 общини в три условно обособени групи – Западна планинска, Старопланинско-Средногорска и Гранична;

Така пълният обхват на ИП с четирите подпрограми обхваща 148 общини, 29,2% от населението на България и 53,6 % от националната територия.

Визия за Северозападна България **и граничните райони по поречието на р. Дунав**

Подпомогнат от ИП, оползотворявайки потенциала на р. Дунав, плодородните земи, атрактивното природно и културно наследство и трансграничното съседство, СЗР да достигне до 2030 г. средните национални показатели в икономиката, да привлече младите хора и да акумулира енергия за позитивно развитие.

Структура на ИП за Северозападна България **и граничните райони по поречието на р. Дунав**

СЪЖИВЕНА ИКОНОМИКА

- Нови инвестиции – в индустриални паркове, в бизнес инфраструктура, в предприятия.
- Атрактивно икономическо пространство – пакет преференции.
- Аграрен сектор – подкрепено зеленчукопроизводство, овощарство, биоземеделие, животновъдство.
- Туризъм – регионален туристически продукт (бренд „Миджур“, „Ком“, „Леденика“).

УКРЕПЕН ЧОВЕШКИ РЕСУРС

- Жилищна програма за млади квалифицирани кадри (1000 жилища).
- Студентски стипендии - срещу завръщане в района.
- Висше и средно професионално образование, насочено към регионалните потребности.

ИНФРАСТРУКТУРА И ЕКОЛОГИЯ

- Реализиране на елементите от Европейски транспортен коридор IV и магистрала „Хемус“.
- Доизграждане и обновяване на елементите на РПМ, вкл. меридиалните връзки в района.
- Дунав Мост – Оряхово – Бекет;
- Дунав мост – Никопол – Турну-Мъгуреле;
- Дунав мост – Силистра – Кълъраш;
- Подобрен достъп до бизнес и туристически обекти.
- Превенция на рискове от наводнения, свлачища и горски пожари.

Визия за Родопите и слаборазвитите планински и гранични райони от Югозападна България

Родопите – завидна природа с възроден баланс от стабилна икономика, атрактивна туристическа дестинация и достоен жизнен стандарт на жителите си.

Структура на ИП за Родопите и слаборазвитите планински и гранични райони от Югозападна България

СТИМУЛИРАНЕ НА ИКОНОМИКАТА

- Нови инвестиции – в индустриални паркове, в пазарна инфраструктура и в мрежи от преработвателни предприятия.
- Атрактивно икономическо пространство – пакет преференции (нулев данък, 50% субсидия върху лихви по инвестиционни кредити, целеви инвестиционен фонд).
- Аграрен сектор – възстановяване на традиционните производства, и биоземеделieto. стимулиране отглеждането на култури - алтернативи на тютюна;
- Туризъм – инвестиции в инфраструктура, социализация и покачване стойността на културното и природно наследство; създаване и маркетинг на регионален туристически продукт – бранд „Родопи“.

УКРЕПВАНЕ НА ЧОВЕШКИЯ РЕСУРС И АДМИНИСТРАТИВНИЯ КАПАЦИТЕТ

- Жилищна програма за млади квалифицирани кадри (500 жилища).
- Обновяване на оборудването и специализирани учебни програми в професионалните училища.
- Стипендии за завръщане в района – за студенти по специалности, необходими за местната икономика и за общинските администрации.

ОБНОВЯВАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРНИТЕ СИСТЕМИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА РИСКОВЕТЕ

- Реализиране Южната тангента: Петрич – Гоце Делчев – Смолян – Кърджали – Царево – Бургас.
- Рехабилитация на пътната мрежа в района и връзките към бизнес обекти.
- Доизграждане и рехабилитация на водоснабдителните системи.
- Превенция на рискове от наводнения и свлачища.

БАЛАНСИРАНО ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ ЧРЕЗ ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

- Съвместни инфраструктурни и икономически проекти;
- Съвместни екологични и туристически проекти.

Визия за Странджа – Сакар **и Старопланинско-Средногорските райони**

Странджа – Сакар – пространствена, икономическа и социална общност с трудно настояще, но обещаващо бъдеще, базирано на:

- ✓ *Природен парк „Странджа“, превърнат в национален обект, увеличаващ стойността на природното и културното наследство;*
- ✓ *Засилен обмен с близкото Черноморие и съседна Турция;*
- ✓ *Целенасочена инвестиционна програма, привличаща инвестиции и човешка енергия.*

Структура на ИП за Странджа – Сакар и Старопланинско-Средногорските райони

БАЛАНСИРАНА ПОДКРЕПЕНА ИКОНОМИКА

- Нови инвестиции – в индустриални паркове, в пазарна инфраструктура, в мрежи от преработвателни предприятия и сертифициращи лаборатории (за мед, растителна и животинска продукция).
- Атрактивно икономическо пространство – пакет преференции (преференциални данъци, 50% субсидия върху лихви по инвестиционни кредити, целеви инвестиционен фонд);
- Аграрен сектор – възстановено зеленчукопроизводство, разширени трайни насаждения и биоземеделие (примерът на Средец), подкрепено животновъдство.
- Туризъм – инвестиции в инфраструктура, социализация и валоризиране на културно и природно наследство, подобрен маркетинг на туристическия продукт (регионализация – бранд „Странджа“);

ПРИВЛЕЧЕНА ЧОВЕШКА ЕНЕРГИЯ, ПОВИШЕН АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ

- Жилищна програма за млади квалифицирани кадри (200 жилища).
- Обновяване на оборудването и на учебните програми в професионалните училища (Средец, Елхово, паралелка в М.Търново, паралелка в Тополовград).
- Стипендии за завръщане в района – за студенти по специалности, необходими за местната икономика и за общинските администрации; за квалификационни курсове, за професионални училища.

ОБНОВЯВАНЕ НА ИНФРАСТРУКТУРИ И ПРЕВЕНЦИЯ НА РИСКА

- Изграждане на източен клон от Южната тангента (от II 99 до с. Вълчаново на изток до I 9 в м. Босна, на изток до II 99 над Царево) - 251,3 km.
- Рехабилитация на общинската пътна мрежа в район Странджа – Сакар;
- Повишена достъпност в ПП „Странджа“, вкл. до туристически обекти;
- Доизграждане и рехабилитация на водоснабдителни и иригационни системи.

БАЛАНСИРАНО ПРОСТРАНСТВЕНО РАЗВИТИЕ ЧРЕЗ ТРАНСГРАНИЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

- Съвместни екологични проекти България - Турция.
- Съвместни туристически проекти.

Схема за осигуряване за безработица

Тази мярка ще се задейства в случай на цикличен спад. Схемата ще допълва националните програми, ще бъде финансирана от бюджета, ще гарантира закрилата на краткосрочно безработните и ще поддържа вътрешното търсене. Тя ще бъде изградена главно за справяне с шокове, породени от закриването на цели индустрии или преминаване към нов тип индустриална специализация за региона.

Извън индустриалните зони, чрез фонд „Индустрия“, предлагаме да се финансират проекти в индустриални сфери, приоритетни по региони.

Интелигентни градове

Интелигентният град се основава на високотехнологичен обмен на информация, който се разпространява между многобройните му и различни подсистеми. Този поток от информация се анализира и превежда в граждански и търговски услуги. Градът ще функционира и ще се развива върху този информационен поток, за да разшири своята екосистема и я направи ресурсно по-ефективна и устойчива.

Обменът на информация се основава на рамка за интелигентно управление, предназначена да направи градовете устойчиви, впитайки в тях няколко градски концепции, като:

- „Зелена концепция“, която се отнася до градската инфраструктура за опазване на околната среда и намаляване на емисиите на CO₂;
- „Концепция за взаимосвързаност“, свързана с революцията на ширококолентовата икономика;
- „Смарт концепция“, декларираща капацитета за генериране на добавена стойност от обработката на данни от сензори и активатори в реално време.

Предлагаме да стартираме с пълна дигитализация на 4 града с население до 70 000 всеки.

Целта е първоначално държавата напълно да развие тези 4 града, като покаже реално работещ модел.

Тези градове ще са с различен икономически профил и специализация и дигитализацията им ще даде нов импулс за възраждане на промишлеността, но с нов облик дори и на машиностроенето (ГАПС и др.), като могат да се използват терените на старите промишлени предприятия, повечето превърнати сега в складове. Ще включим и високопланински град, където нагледно ще покажем предимствата на дигитализацията в телемедицината при труднодостъпни планински терени, прецизно земеделие, интерактивните туристически гидове.

Не на последно място сред нашите цели е да създадем в тези градове „дигитална общност“ – общност, която разработва и внедрява разумни решения за агресивно използване на технологиите като катализатор за решаване на нейните социални и бизнес нужди. Без съмнение тази общност ще се съсредоточи върху изграждането на високоскоростните ширококолентови инфраструктури, но **най-голямата полза е възможността да се възстанови и поднови чувството за принадлежност към дадено място.**

В резултат на това ще постигнем:

В областта на електронното управление – създаване на правила за функциониране на информационните системи на администрацията с цел интеграцията и усъвършенстването им.

По отношение на гражданите – ускорено развитие на комплексното административно обслужване.

По отношение на фирмите – възможност да обменят данни с администрацията само по електронен път, с което ще се намалят административната тежест и корупционният натиск.

***

Ние, българските социалисти:

водени от поуките от миналото и работещи в настоящето с грижа за бъдещето на българския народ и държава;

водени от интересите и волята на българските граждани;

водени от убеждението си, че държавата е длъжна и може да осигури защита и условия за реализиране на основните конституционни права на българските граждани;

водени от международните права и задължения на българската държава;

водени от поетия пред българския народ ангажимент, да очертаем нов хоризонт за по-прогресивен път на развитие на България,

ПРИЕМАМЕ:

МИСИЯТА да работим за развитие на единна и жизнеспособна нация, живееща в демократична, правова и социална държава – мирна, сигурна, справедлива, бързоразвиваща се, без ширеща се бедност и неравенства, равностоен партньор в европейските и световните организации;

ВИЗИЯТА за нов път на развитие на България, който да доведе до излизане от социалната, икономическата и демографската криза, до достоен живот на българските граждани – равностоен на живота в развитите държави на Европейската общност.

За да я има България!

За да бъдат младите поколения по-щастливи!

(Приета с решение на заседанието
на 49-ия конгрес на БСП
на 26 януари 2019 г.)